

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

Núm. 556 del 31/10 al 13/11 de 2022 2,5 €

Pantalles de classe

La digitalització del sistema educatiu és un gran negoci per a gegants tecnològics com Google i Microsoft
ahora que agreuja la bretxa social entre l'alumnat

pàg. 4-11

Suplement

16 pàgines amb
tota la programació
de la Mostra de
Cinema de la
Mediterrània
i el Llevant del
CineBaix

Directa

periodisme cooperatiu
per la transformació social

EDITA
La Directa SCCL
Riera d'Escuder, 38, nau 1, planta 1
08028 Barcelona
Tel: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no racista, no sexista i no androcèntric. La DIRECTA no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

- QUI SOM?**
A fons
Maties Lorente i Eloi Latorre
Miralls
Gemma Garcia i Giuseppe Savino | miralls@directa.cat
Impressions
Laia Alsina | opinio@directa.cat
Cruïlla
Guillem Martí i Tere Alberó | cruilla@directa.cat
Roda el món
Oriol Andrés i Joan Mas | internacional@directa.cat
Expressions
Irene Selvaggi i Adrián Crespo | expressions@directa.cat
Indirecta
Àlex Romaguera i Mariana Cantero
Correcció
Miriam Tijani | correccio@directa.cat
Edició
Maties Lorente i Eloi Latorre | edicio@directa.cat
Coordinació web
David Bou, Gemma Garcia i Jesús Rodríguez
Coordinació País Valencià
Ester Fayos | paisvalencia@directa.cat
Audiovisuals
Marta Pérez | audiovisuals@directa.cat
Administració i subscripcions
Jordi Vilaró | administracio@directa.cat
Coordinació de fotografia
Victor Serri | fotografia@directa.cat
Coordinació d'art
Pau Fabregat | disseny@directa.cat
Comunicació
Estel·la Marcos | directa@directa.cat
Difusió
Anna Celma | xarxes@directa.cat
Publicitat i distribució
Miriam Blázquez | publicitat@directa.cat
Gestió web
Talaïos Koop.

MITJANS COL-LABORADORS:
El Setembre, La Rella, El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahötsa, Soberania Alimentaria i AralInfo

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció Barcelona redaccio@directa.cat
Redacció València paisvalencia@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

PORTADA: FURIAAAAA

La DIRECTA enguany hem rebut dues subvencions de la Generalitat de Catalunya, que representen un 5% del nostre pressupost.

SUMARI

A FONS

4-11

Escola de negocis digital
Gegants de les telecomunicacions, l'energia i les finances encapçalen els intents de digitalització del sistema educatiu de l'Estat espanyol, davant les crítiques de famílies, professionals i sindicats, que destaquen el perill d'aprofundir les diferències de classe entre l'alumnat. Per Ester Fayos i Guillem Martí, il·lustrat per FURIAAAAA. Infografies: Pau Fabregat.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Erik Klinenberg
João França conversa amb aquest sociòleg que al seu llibre *Palacios del pueblo* (Capitán Swing) reivindica el que anomena "infraestructures socials", sobretot les biblioteques, com a eines d'igualitarisme. Fotos: Miguel López Mallach.

IMPRESSIONS

16-18

Xarxes socials, les usem o ens usen?
Un debat entre Sergi Onorato, autor de *Dejuni digital* i Gala Pin, activista tecnopolítica. Il·lustració: Borja Lozano.
Premis Nobel de la Pau oportuns
Xavier Masllorens, president de l'ICIP. Il·lustració: Patricia Cornellana.

CRUÏLLA

19-21

Claus legals per al dret a l'habitatge
Els sindicats i col·lectius de defensa del dret a l'habitatge es doten d'eines i serveis de suport jurídic que permetin una estratègia eficaç davant de l'increment repressiu marcat per l'aplicació de la llei mordassa. Per Anna Iñigo. Fotos: Victor Serri i Celia Appel.

RODA EL MÓN

22-26

Toc marcial imposat
El reclutament obligatori tensa la societat russa. Per Berta Corbella.
El risc d'avortar a Polònia
Anys de presó per ajudar a interrompre l'embaràs. Per Gemma Parera.
Punt calent als Balcans
S'enquista el conflicte entre Kosovo i Sèrbia. Per Ricard González.

EXPRESSIONS

27-31

Punyalades del terror femení
Una nova fornada de narradores sud-americanes exploren les pors del seu temps. Per Cristina Garcia Pérez. Il·lustració de Pucha Minka.
BINGO!
Un relat d'Uriol Gilibets il·lustrat per Mimi Isasmendi.

INDIRECTA

32

Defensa del territori a Colòmbia
Jordi Camapabadal entrevista Ruby Arteaga i Germán Graciano, membres de la Comunidad de Paz de San José de Apartadó a Urabá (Antioquia, Colòmbia), nascuda als anys noranta com un espai pacificat enmig del conflicte armat. Foto de Robert Bonet.

Més que mil paraules

VICTOR SERRI: La Fira de l'Economia Social i Solidària va tornar a omplir l'antiga fàbrica de filatures Fabra i Coats a Sant Andreu de Palomar (Barcelona). Durant el cap de setmana, 200 entitats de l'Economia Social i Solidària han presentat els seus projectes i han generat xarxes d'intercooperació, amb diferents activitats i debats, en els quals també va participar la Directa.

Comunitat Directacoop

Borden, i nosaltres seguim cavalcant

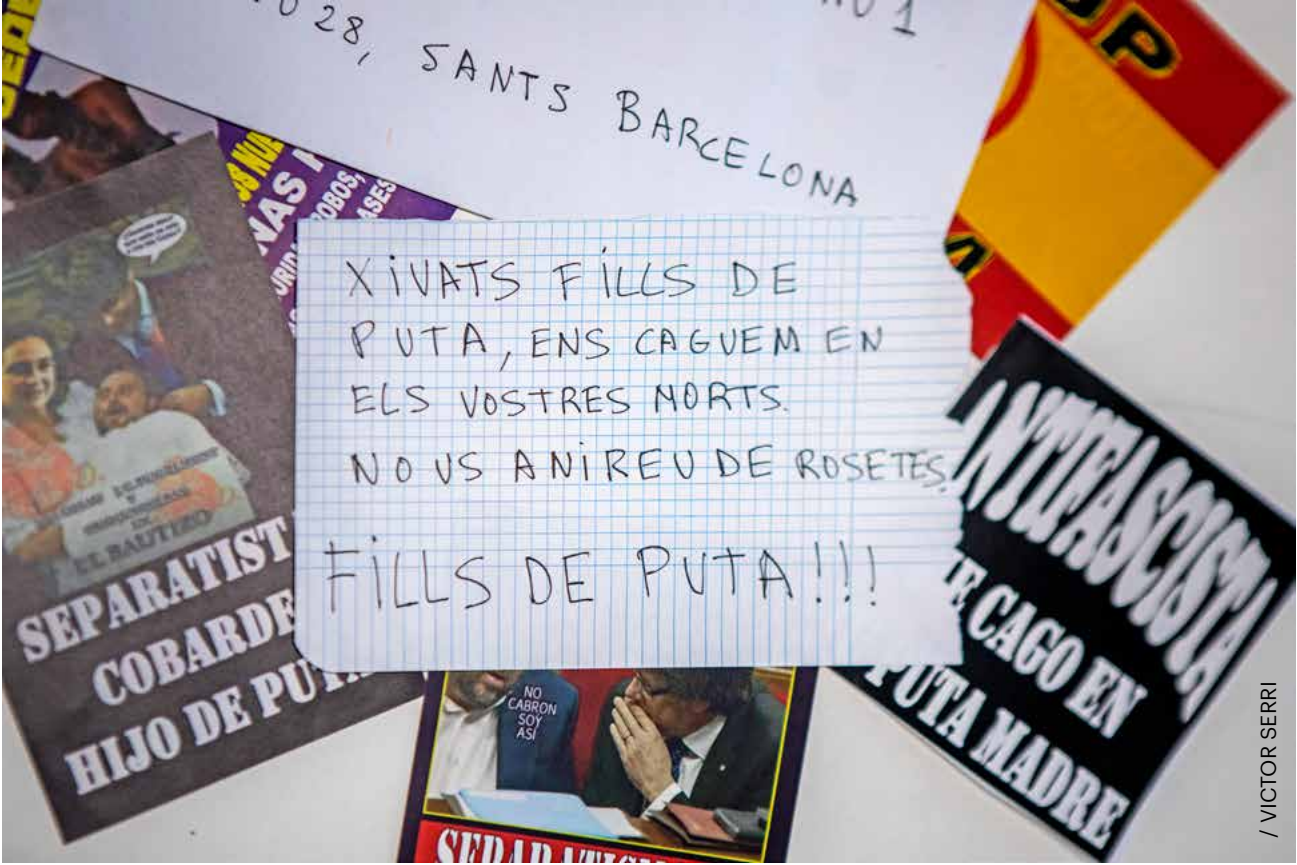
Redacció Directa

Es els seus estridents lladrucs no-més són senyal que seguim cavalcant”. És una de les frases del poema “Llaurador”, escrit l’any 1808 pel poeta i dramaturg alemany Johann Wolfgang von Goethe i podria ser l’origen de la frase feta “borden, doncs seguim cavalcant”. També se n’ha atribuït el seu origen a *El Quixot* de Miguel de Cervantes, tot i que no hi apareix en cap dels seus passatges. Durant el segle XX i ben entrat el XXI, l’expressió sovint s’utilitza per fer referència a les amenaces proferides per l’extrema dreta en contra de persones per la seva condició de gènere, d’identitat, d’ètnia, de creença o d’ideologia.

A la redacció de la Directa, de tant en tant, també rebem *lladrucs* d’aquesta mena. El 18 d’octubre ens va arribar una missiva dins d’un sobre manta segellat a Barcelona. A l’interior i manuscrit sobre un paper esquinçat d’una llibreta de cal·ligrafia, un missatge molt edificant: “Xivats fills

de puta, ens caguem en els vostres morts. No us anireu de rosetes. Fills de puta!!!” Com a complement, una sèrie de fulletons a tot color amb missatges com “Moros de mierda!!! Fuera de España!!!”, “Stop sepa-ratas”, “Antifascista, me cago en tu puta madre” o “Recuperemos

nuestros barrios. Fuera Menas!” sobreimpresos al costat de fotografies d’Oriol Junqueras, Ada Colau i Carles Puigdemont. En el remitent, l’adreça d’un casal popular de Solsona que, com resulta obvi, no correspon a la dels autors reals de la carta. Borden, i nosaltres seguim cavalcant.

/ VICTOR SERRI

Google i Microsoft creen escola

Ester Fayos
Guillem Martí

Des que va començar en setembre primer d'ESO, Laia només ha de guardar-se a la motxilla un Chromebook de la marca Lenovo: un portàtil dissenyat per Google i equipat amb les seues aplicacions. Llibres, llibretes, llapis i goma d'esborrar han estat substituïts progressivament per un ordinador de 400 euros i quilo i mig de pes. Els llibres són una eina de consulta i el Chromebook l'eix vertebrador de l'aprenentatge de Laia. Sa mare, Vanessa Rodríguez -que prefereix no revelar el nom real de la xiqueta-, es mostra preocupada. No està en contra de l'ús de les noves tecnologies en l'aula, però sí d'una digitalització de l'educació d'un dia per l'altre, sense cap procés de reflexió crítica; que afavoreix l'avenç de la privatització del sistema educatiu amb l'entrada de grans corporacions tecnològiques i agreuja les desigualtats socials i la pèrdua de sobirania digital. Tot, a més, en un context d'esgotament dels recursos i matèries primeres, des del gas i el petroli fins al magnesi i el liti.

El neguit de Rodríguez, compartit per moltes altres mares, pares, docents i alumnes -organitzats en associacions de famílies, plataformes pels drets digitals o sindicats de l'ensenyament, sembla no ser escoltat als espais on es prenen les decisions. "Les transformacions que requereix el país només seran possibles si fem un gran pas digital". Així anuncia el president del govern espanyol, Pedro Sánchez, el Pla Nacional de Competències Digitals. Es tracta d'un conjunt d'inversions provinents dels fons europeus Next Generation -aprovats per a reparar els efectes socioeconòmics de la pandèmia- per a "garantir la formació digital de la ciutadania", com a preludi a la "generació de riquesa, descarbonització o reducció de desigualtats" que portarà la tecnologia. L'educació ha estat el sector més beneficiat amb el pla. Un total de 1.668 milions d'euros es destinaran a la compra de 300.000 dispositius, la creació d'aules interactives i de tecnologia, així com a la formació del professorat en competències digitals. A més, amb les ajudes del Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER), s'han

/ FURIAAAAA

El procés de digitalització de l'educació, encapçalat pels grans lobbies, dispara l'alarma entre professorat, famílies i activistes en defensa dels drets digitals, que consideren que afavoreix la privatització de l'educació i agreuja les desigualtats socials entre l'alumnat

El govern espanyol preveu destinar 1.668 milions d'euros a la compra de 300.000 dispositius i a la creació d'aules interactives

assignat 230 milions a l'adquisició de 500.000 dispositius més -el subministrament dels quals s'ha adjudicat als gegants de les comunicacions Telefónica, Vodafone i Orange, que monopolitzen la distribució de telefonia a l'Estat espanyol-, i 272 milions a la connexió a internet.

Més enllà de la compra de dispositius per a digitalitzar les aules o de repartir-los entre l'alumnat en situació econòmica vulnerable, fa alguns anys que, en sintonia amb les directrius europees, els departaments d'Educació apunten la necessitat d'ensenyar amb metodologies que giren entorn la tecnologia. S'intenta complir així amb un dels objectius europeus: superar el "dèficit de treballadors científics i tecnològics". Una d'aquestes metodologies és l'STEAM, acrònim provinent de les inicials en anglès de Ciència, Tecnologia, Enginyeria, Art i Matemàtiques. Tal com explica Dani Blasi, professor de Matemàtiques a l'IES Tona de Barcelona i exambaixador del projecte a la Catalunya central, l'STEAM "pretén enfocar l'aprenentatge de manera transversal, integrant les cinc disciplines, així com

fomentar el pensament crític i el treball cooperatiu; sense substituir unes assignatures per altres". En teoria, doncs, la tecnologia és prescindible, però, a la pràctica, "s'està entenent com la compra de robots i impressores 3D, treballar amb tauletes o ensenyar robòtica i programació", lamenta Blasi.

L'exemple més clar de la seua crítica es troba en el projecte Aula del Futur, impulsat en 2015 per Samsung, amb la col·laboració del Ministeri d'Educació espanyol i les comunitats autònomes; i patrocinat per empreses del sector tecnològic, com IT3D Group, Robotix Hands-on Learning o Vodafone. Segons descriuen els seus impulsors, l'Aula del Futur està concebuda per a "fer de l'alumne el protagonista de tot el procés d'aprenentatge", alhora que "el docent atén els diferents ritmes i estils de cada estudiant". La classe es divideix en sis àrees: Crea, on generar contingut; Interactua, per a fomentar la participació a través de l'ús de la tecnologia; Presenta, amb recursos en línia per a l'entrega de treballs; Investiga, per a treballar en grup; Intercanvia, on es fomenta la col·labora- »

» ció entre professorat i alumnat, i Desenvolupa, que convida a la reflexió. Cadascuna “inclou mobiliari flexible i mitjans tecnològics específics”, com pissarres digitals, pantalles tàctils, càmeres de gravació de 360°, ulleres de realitat virtual, materials per a programació o robòtica o estudis de gravació. A Catalunya, per ara, són sis els centres que segueixen al peu de la lletra el model d'Aula del Futur, 49 els que s'han adherit al programa STEAM i 74 al programa “Tecnologies Digitals per a l'Aprenentatge”, que busca fomentar “les tecnologies mòbils, la comunicació digital i la col·laboració amb entitats externes” del sector tecnològic. A més, segons dades del Departament d'Educació, s'han comprat 356.561 dispositius electrònics per a digitalitzar les classes. Al País Valencià s'han creat deu “aules del futur”, i en els pròxims tres anys, 26.082 es transformaran en aules digitals interactives. Per la seua banda, a les Illes, n'hi ha tres “aules del futur”, s'instal·laran 5.520 aules digitals i els centres compten amb un assessor STEAM.

Jordi Marín és professor de Física i Química a l'IES Vilafranca (els Ports), autor del llibre *Educar per al col·lapse. Reflexions des de l'aula* (Onada Edicions, 2022), i en l'actualitat, assessor al Centre de Formació, Innovació i Recursos Educatius (CEFIRE) de Vinaròs (el Baix Maestrat). Fa poc va visitar una aula del futur. “És una animalada, tant l'espai com la fotracada de diners invertits. Tot estava ple de pantalles, tot és molt robòtic, amb tota mena d'estímuls i gadgets, cromes, cadires d'oficina, mobiliari que es converteix en taules i pupitres...”, descriu. I adverteix: “Si no aporta cap valor afegit, no té sentit, i menys en un futur que el volen vendre digital, però que amb la crisi d'energia i recursos, no ho serà. Guardem les pissarres, perquè haurem de tornar a emprar-les”.

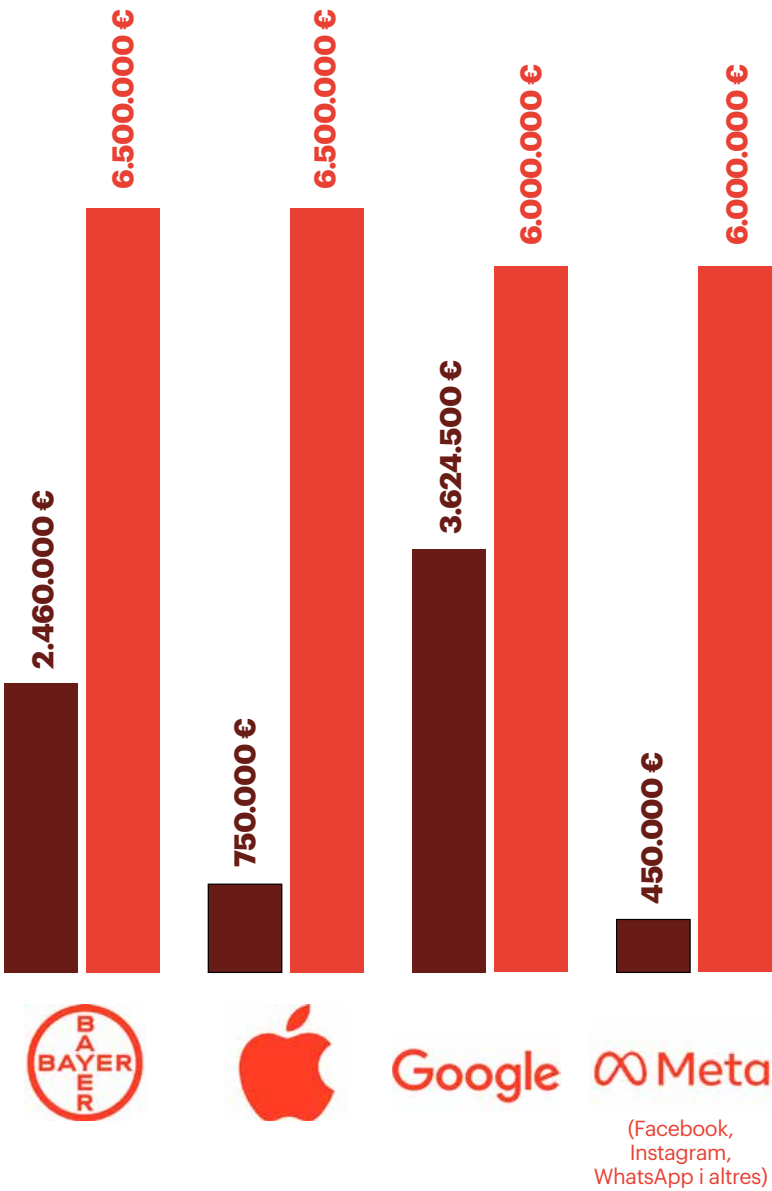
Pressions digitals a la Unió Europea
L'Aula del Futur té el seu origen en el projecte Future Classroom Lab, desenvolupat des de l'any 2012 pel European Schoolnet (EUN), el consorci de ministeris d'Educació europeus; està patrocinat per multinacionals com Google, Microsoft, Acer, HP, Intel, Lenovo, o el Global System for Mobile Communications (GSMA), el lobby de les telecomunicacions format per empreses com Telefónica, Vodafone, Orange, Samsung o Amazon. Resseguint l'activitat inversora d'aquestes companyies, es pot comprovar que no és casualitat que els governs estiguen apostant fermament per la digitalització de l'educació, tant mitjançant la compra de dispositius com per mitjà del disseny de metodologies d'ensenyament basades en l'ús de la tecnologia. Segons l'informe “*Big Tech's Web of Influence in the EU*” (“La xarxa d'influència de les grans tecnologies en la Unió Europea”, publicat el 2021 per l'Observatori de l'Europa Corporativa i l'associació Lobby Control), la indústria digital és el sector que més pressupost destina -97 milions anuals- a influir les polítiques europees, per davant de la indústria química, la financera o l'automobilística. De fet, dels deu principals lobbys europeus, sis són corporacions tecnològiques i la seua despesa en accions d'influència s'ha incrementat un 149% en els darrers set anys.

El lobby tecnològic europeu està format per més de 600 multinacionals, però molt poques dominen l'univers digital. Només deu empreses són respon-

Els deu principals llobbistes en la UE

Setembre de 2015
Setembre de 2022

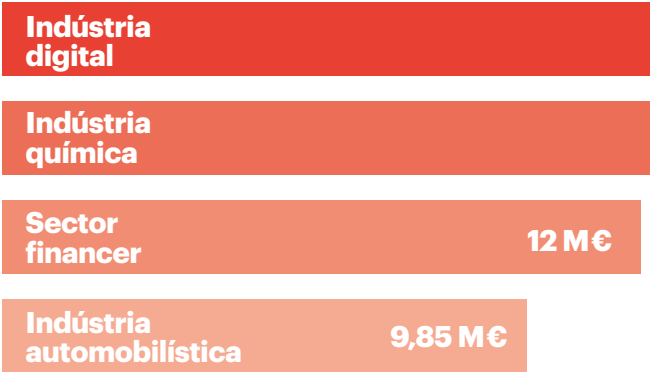
Fonts: Corporate Europe Observatory i Lobbycontrol

Despesa llobbista per sectors en 2021

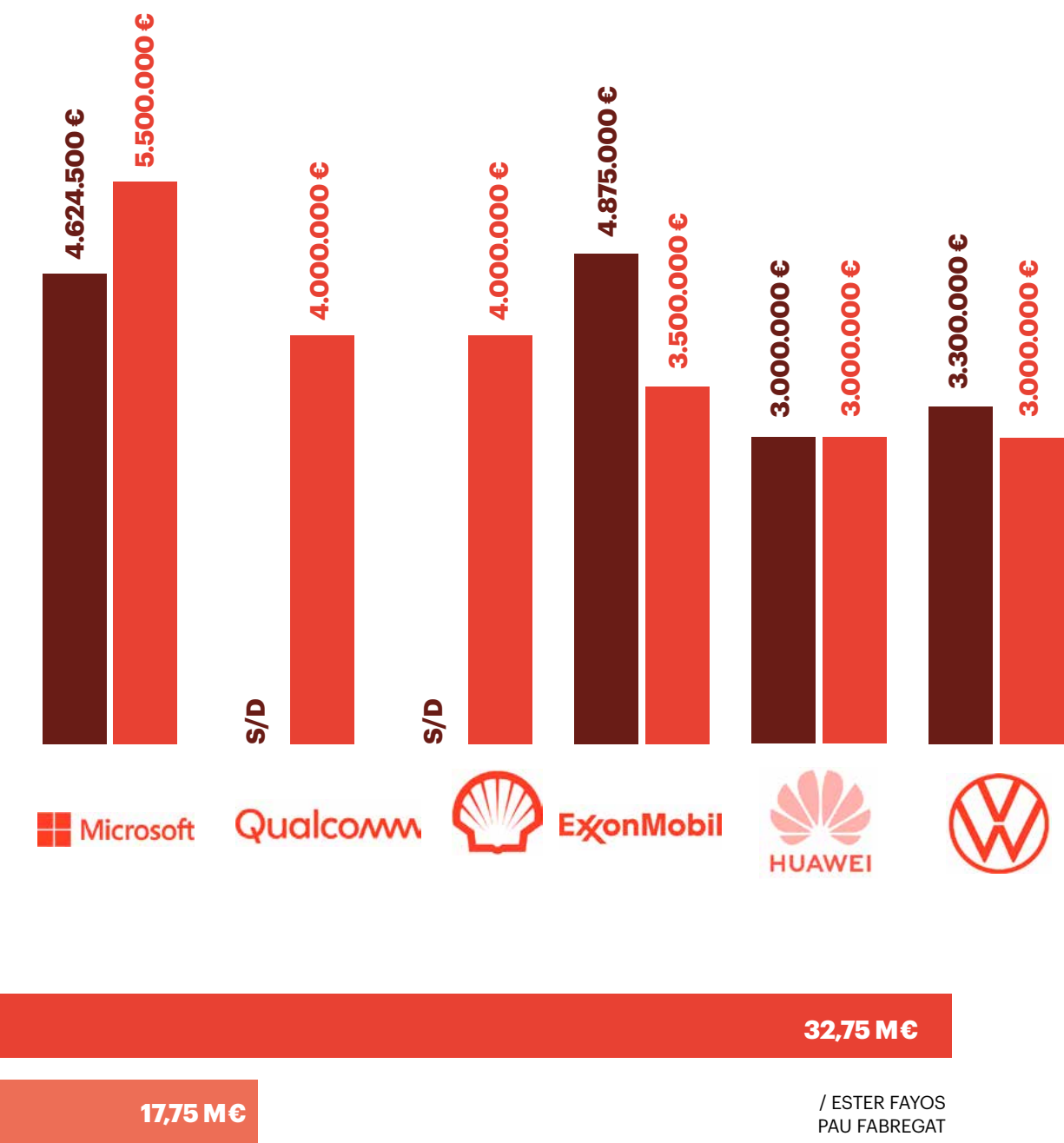
S'hi inclouen les deu principals companyies de cada sector

Fonts: Corporate Europe Observatory i Lobbycontrol

Només deu empreses són responsables de gairebé un terç de la despesa total destinada al llobbisme del sector digital a la UE

sables de gairebé un terç de la despesa total destinada a organitzar reunions amb funcionariat de la Unió Europea o a exercir de laboratori d'idees per a generar debats a favor dels seus interessos. La llista l'encapçalen Google (que ha gastat 5.750.000 euros), Facebook (5.500.000 euros) i Microsoft (5.250.000 euros), seguides d'Apple, Huawei, Amazon, IBM, Intel, Qualcomm i Vodafone. Les companyies també s'organitzen en aliances o associacions per enfortir la seua influència. A l'Estat espanyol, s'han estructurat sota el nom de grups com HAZ - Aliança per l'Educació, l'Associació DigitalES o Multinacionals per la marca Espanya, on, entre altres sectors, el tecnològic té especial rellevància amb la presència de Google, Amazon i IBM. Les polítiques i pressions digitals actuals són la continuació d'un procés que va començar a finals de la dècada dels noranta. En aquesta època,

tal com recorda Geo Saura, professor de Política Educativa a la Universitat de Barcelona i expert en capitalisme digital, es va començar a experimentar amb eines de programari “que podien ser públiques o finançades per grans corporacions”. No va ser fins a l’esclat de la crisi financera de 2008 que es van elaborar polítiques estatals de la mà de grans empreses, les quals han trobat ara la tempesta perfecta, amb la pandèmia i les mesures de no presencialitat decretades a l’inici d’aquesta. Segons Saura, s’han aprofitat del desmantellament del sistema públic i la falta d’inversions en infraestructures digitals públiques “per a oferir els seus serveis i consolidar les formes de producció pròpies del capitalisme digital, basat en relacions de mercat dominades per corporacions que funcionen mitjançant les lògiques del big data o la intel·ligència artificial”. És, en definitiva, la nova forma de privatitzar l’educació en l’era digital.

Catalunya va ser pionera en la substitució progressiva dels llibres de text per pissarres digitals i portàtils. Tal com recorda l’historiador Xavier Díez, un dels portaveus de l’USTEC i membre del

Les polítiques i pressions digitals actuals són la continuació d’un procés que va començar a finals dels anys noranta

Consell Escolar de Catalunya (un òrgan consultiu format per diferents actors de la comunitat educativa), la primera experiència de digitalització educativa va ser el programa Educat1x1, en 2009. Es va passar del llibre de text als continguts digitals amb la dotació d’un ordinador per alumna, d’una pissarra digital per aula i de la connexió a internet. “Va ser un desastre”, lamenta Díez. Les conclusions de l’estudi d’USTEC publicat en el primer aniversari d’Educat1x1 s’expressaven en la mateixa línia: “Es va encetar amb precipitació, s’improvisà sobre la marxa [...] i, tot i que, amb l’ordinador, l’alumnat disposava de major informació, es dispersava molt més i no sabia estructurar els coneixements”. Com a aspectes positius, es remarcava la reducció dels conflictes en classe, “perquè els alumnes passaven més temps absorts davant la pantalla”, o l’ús del portàtil com a una eina educativa “que suma i no substitueix”.

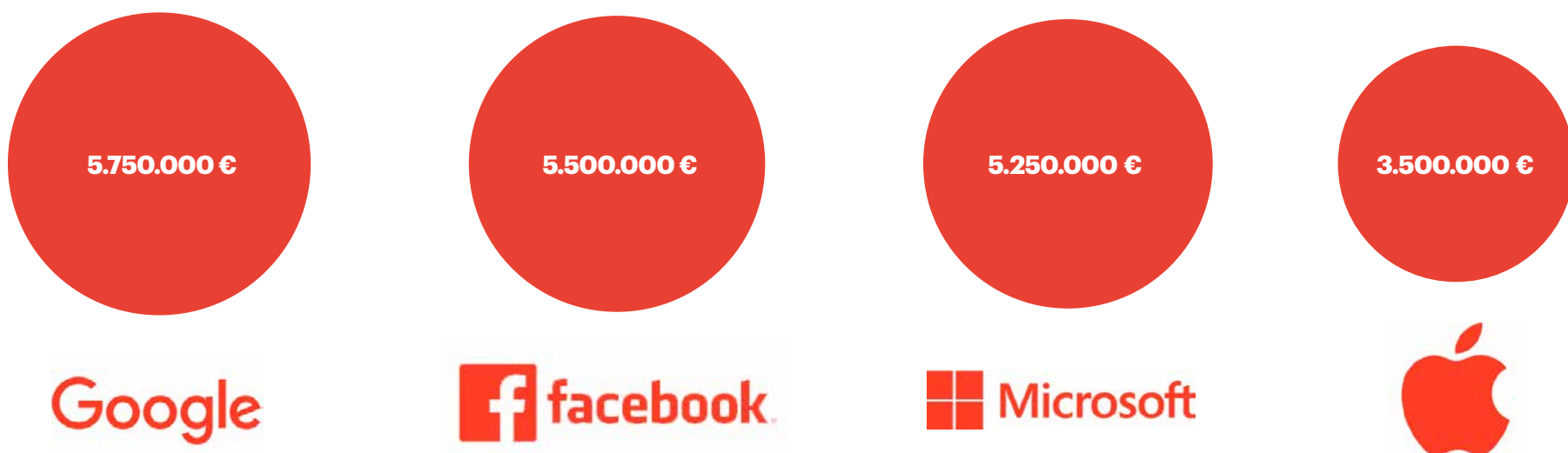
Desigualtats socials

Les llums i ombres que s’albiraren amb Educat1x1 persisteixen en l’actualitat. Sheila González, doctora en Polítiques Públiques i Transformació Social per la Universitat Autònoma de Barcelona i especialitzada en desigualtats educatives, afirma que “encara no hi ha cap evidència que la digitalització afavoreixi l’aprenentatge”. Els resultats de l’informe “Estudiantes, computadoras y aprendizaje”, de l’Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE), arribaren a la mateixa conclusió: “Malgrat les ingents quantitats invertides, no existeixen evidències sòlides que un major ús de la tecnologia en l’aula comporte millors resultats”. Tanmateix, diverses investigacions recents sobre tecnologia i salut en infants ja revelen que un major temps davant la pantalla està associat amb retards en el desenvolupament cognitiu, manca de son i problemes de salut mental. Sembla contradictori, però al Waldorf School of the Peninsula, col·legi privat de Silicon Valley, a Califòrnia (els EUA), on estudien les filles de directives de Google, Microsoft i altres gegants tecnològics, tenen ben presents aquests riscos i no hi entra una pantalla a les aules fins que l’alumnat arriba a secundària.

En paraules de González, s’està deixant l’èxit de la digitalització “en mans de la quantitat de material que comprem” i “de la facultat de les famílies per a acompanyar els fills” i això té dos perills: empitjorar la qualitat de l’educació i eixamplar la bretxa social. “Qui no tinga una mare universitària o amb suficients coneixements digitals i un ordinador a casa per a cada fill, no sé com s’ho farà. Per tant, el risc d’incrementar les desigualtats hi és”, matisa la investigadora. Comparteix aquesta mirada crítica Oriol Francesch, professor d’informàtica a l’INS El Cairat, d’Esparreguera (el Baix Llobregat), centre que segueix la filosofia STEAM. “Hi ha una política de màrqueting molt clara per a utilitzar les tecnologies”, etziba. Com a exemple, cita les iniciatives per a tercer i quart d’ESO “APliquem la tecnologia” i “Mobilitzem la informàtica”, confeccionades pel Mobile World Capital, amb la col·laboració del lobby de la telefonia mòbil (GSMA). “La patronal del mòbil ha de generar continguts?”, es pregunta. També denuncia la competitivitat- ➤

La inversió lobbista de les deu companyies digitals

Font: Corporate Europe Observatory and Lobbycontrol

» tat entre els centres i el discurs neoliberal i individualista que es fomenta. “Els nous discursos digitals responsabilitzen l’alumne del seu èxit o fracàs, sense tenir en compte el context social de cadascú”, conclou.

Des de l’altra esfera d’afectades, les famílies, es defensa frenar aquest procés i reflexionar sobre el millor model educatiu en l’era digital. Les associacions de famílies d’alumnes aposten perquè la innovació implique transformar els projectes educatius per construir una societat compatible amb el context social i ambiental del futur. “No es tracta de renunciar a les tecnologies, però tampoc s’han de mitificar, perquè no solucionaran els problemes de l’educació”, manifesta Suso Monforte, pare d’una filla de 14 anys i un fill de 18, i membre de l’Associació de Mares i Pares d’Alumnes (AMPA) de l’IES Ribalta de Castelló (la Plana Alta).

Google i Microsoft, en cerca de dades

La privatització de l’educació en l’era digital se sustenta també en l’externalització del programari de les escoles a corporacions com Google i Microsoft, que fa anys que batallen per clavar-hi les urpes. Google -que forma part d’Alphabet, l’empresa que ocupa el tercer lloc per darrere d’Apple i Microsoft entre les companyies més valuoses del món en cotització borsària- va desembarcar al sistema educatiu català l’any 2010, amb la signatura d’un conveni per oferir gratuïtament el servei de correu electrònic. L’acord -renovat el mes d’agost fins al 2026 i prorrogable quatre anys més- va ser la porta d’entrada de la multinacional al sistema escolar públic. Després, va arribar el paquet al complet -Drive, Classroom, Contactes, Documents, Formularis, Grups, Fulls de càlcul o Hangouts. “És el seu modus operandi. Comença per una eina i acaba expandint-se amb tots els serveis i en tots els centres”, critica Cecília Bayo, membre del grup de mares i pares que col·laboren amb Xnet, una plataforma que defensa els drets de les usuàries digitals. Bayo va saber de la presència de Google en 2019, quan una mare del grup va rebre una no-

La privatització en l’era digital se sustenta també en l’externalització del programari de les escoles a corporacions com Google i Microsoft

tificació per a autoritzar el seu ús a la seua filla de 10 anys. Llavors, van començar a investigar. “Ara ens sembla molt evident, però en aquella època no sabíem res”, recorda Bayo, qui encara hui dia denuncia la manca d’informació. A l’Estat espanyol, el tractament de dades personals d’un menor de 14 anys requereix el consentiment dels pares o representants legals, però a vegades no succeeix. “Em van donar un full amb l’autorització sense explicar quines eren les eines. No vaig signar res, però ara el meu fill ja té compte de Google i utilitza totes les seues aplicacions”, rebla.

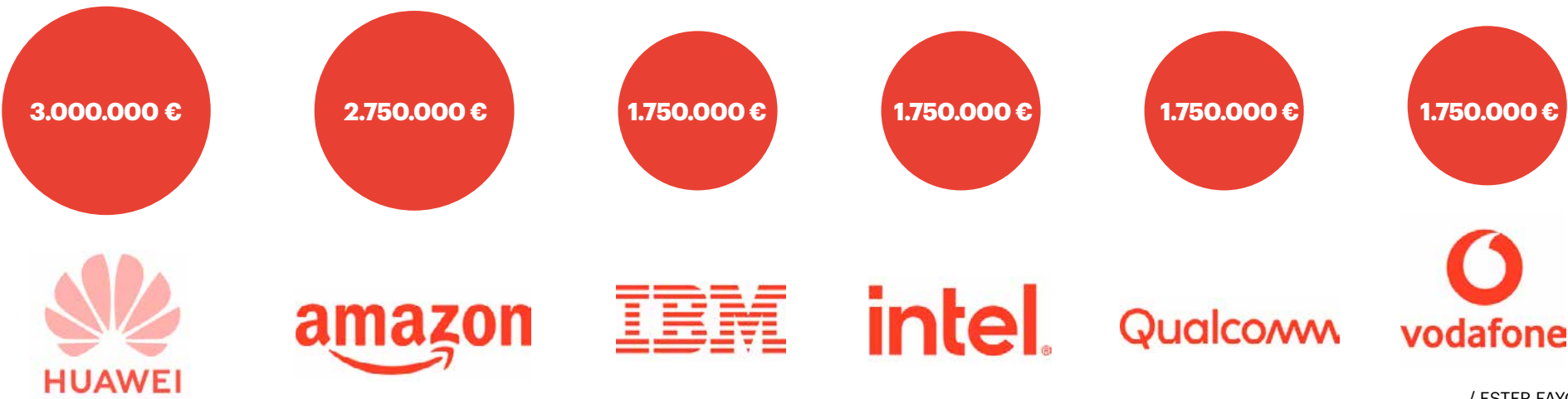
Durant la carrera digital accelerada amb la pandèmia, a les escoles i instituts del País Valencià i les Illes han aterrat també les grans empreses de programari. Al País Valencià, en 2020, les conselleries d’Educació i Hisenda van signar un conveni amb Microsoft -a cost zero per a l’administració i amb una vigència de quatre anys prorrogables a quatre més-, per a adquirir el paquet d’eines Microsoft 365 Education. El govern de les Illes, segons informa Amanda Fernández, directora general de Primera Infància, Innovació i Comunitat Educativa, es troba ara en procés de ne-

gociació amb Google i Microsoft per signar un conveni amb les dues companyies i deixar a l’elecció dels centres treballar amb una o altra.

Fonts de les conselleries d’Educació d’ambdós territoris insisteixen que la covid-19 no els “va deixar altra opció”. “Les eines lliures de la Generalitat no podien suportar ni tan sols la connexió simultània d’un 10 % de l’alumnat valencià. Aleshores, ho vam accelerar, però vam fixar unes condicions úniques en l’àmbit estatal per blindar les dades, i vam apostar per integrar les eines de Microsoft amb les nostres”, matisa Victor Medina, coordinador dels plans de digitalització educativa al País Valencià. Daniel Turienzo, professor de Tecnologia a l’IES Montserrat Roig d’Elx (el Baix Vinalopó) i membre de la xarxa Edutictac, que promou el programari lliure en l’ensenyament, ho veu de manera molt diferent: “Durant anys hem treballat per a desenvolupar el sistema operatiu lliure i ara serà impossible competir amb Microsoft. Hauríem d’haver reflexionat abans i estudiat altres opcions”.

El professorat entrevistat i organitzacions com Xnet o les Associacions Federades de Famílies d’Alumnes de Catalunya (aFFaC) alerten dels perills del que anomenen la “googlització” de l’educació pública. Sota la màxima “quan és gratis, el producte ets tu”, Simona Levi, directora del postgrau de Tecnopolítica i Drets en l’Era Digital a la Universitat de Barcelona i impulsora de Xnet, resumeix els riscos en la manca de sobirania de dades, “fonamental quan es tracta d’un servei públic”; la naturalització de Google o Microsoft des de la infància, sense garantir la independència dels centres educatius respecte a les empreses i la seua publicitat ni una educació plural i crítica; i, per últim, segons indiquen des de Xnet, la datificació (la conversió en dades de la informació), tant de treballs acadèmics com d’interaccions personals, que fins al moment formava part de l’univers analògic i que és d’especial interès per a les corporacions tecnològiques. En el cas de Google, de fet, l’any 2020, va ser acusada per la Fiscalia General de Nou Mèxic (els EUA) de recopi-

principals en la UE l'any 2021

/ ESTER FAYOS
PAU FABREGAT

lar de manera il·legal dades de l'alumnat, com ara el lloc on es troba físicament, les pàgines web que visita, els vídeos que mira en YouTube, les seues gravacions de veu o les contrasenyes que guarda. Segons informava el diari *El Mundo*, la resolució del cas es podria allargar durant anys, però, en cas de prosperar, no seria la primera vegada que acabaria condemnada. En 2019, ja va haver de pagar una multa de 170 milions de dòlars perquè havia violat la llei estatunidenca de protecció de privacitat infantil a internet, en haver recopilat per mitjà de YouTube informació personal de menors sense el consentiment dels pares i amb fins publicitaris. A Catalunya, Xnet, amb la col·laboració de l'aFFaC i el suport de l'Ajuntament de Barcelona, va desenvolupar el 2019 una plataforma educativa

En 2019, Google va haver de pagar 170 milions de dòlars perquè havia violat la llei estatunidenca de protecció de privacitat infantil a internet

d'aplicacions com les que ofereix Google, però de codi obert i auditable. Els centres barcelonins escola Baixeras (Ciutat Vella), l'institut Maria Espinal (Poblenou) i l'escola Montseny (Gràcia), han estat els primers a implantar el programa, i centenars de centres educatius han contactat amb Xnet per interessar-se'n. Lidón Gasull, directora de l'aFFaC, considera que ha estat una mostra de què la societat civil organitzada pot rebatre el determinisme tecnològic i la sensació d'inevitabilitat. Tanmateix, assenyalava que no s'ha de deixar a la lliure elecció de l'escola. "Això genera desigualtats, perquè no tots els centres tenen la mateixa capacitat ni estan preocupats per la sobirania digital. Són els departaments d'Educació els que tenen l'obligació de proporcionar alternatives", postil·la. ●

El capitalisme filantròpic s'instal·la a les aules

Empreses dels sectors digital, energètic i financer, com Google, Microsoft, Endesa o CaixaBank, s'alien per a influir en les polítiques digitals en l'educació amb la col·laboració de l'administració pública

Ester Fayos

La indústria digital s'ha organitzat molt bé i de pressa. Corporacions tecnològiques, empreses de l'Ibex-35, fundacions filantròpiques del sector digital, energètic o bancari, lobbies i think-tanks dedicats a protegir els interessos dels gegants de la tecnologia han unit forces en diverses associacions. L'objectiu: pressionar les institucions públiques de la Unió Europea i dels seus estats membres per a convèncer-les de la necessitat urgent de transformar el sistema educatiu mitjançant la digitalització, sobretot arran de la pandèmia. La fotografia d'aquesta unitat d'acció a l'Estat espanyol es va plasmar el 29 d'octubre de 2020 en un acte al Teatro Real de Madrid, que va servir de presentació d'HAZ - Aliança per l'Educació, una coalició publicoprivada per a promoure la digitalització educativa, que ha rebut les crítiques dels sindicats i plataformes que defensen un ensenyament públic i de qualitat.

La carta de presentació és prou pretensiosa. L'aliança HAZ busca "transformar la societat i corregir les desigualtats per mitjà de l'educació" i sota tres eixos d'actuació: la transformació digital educativa, l'enfortiment del rol de la docent i el foment d'una educació adaptada als canvis constants en l'entorn global.

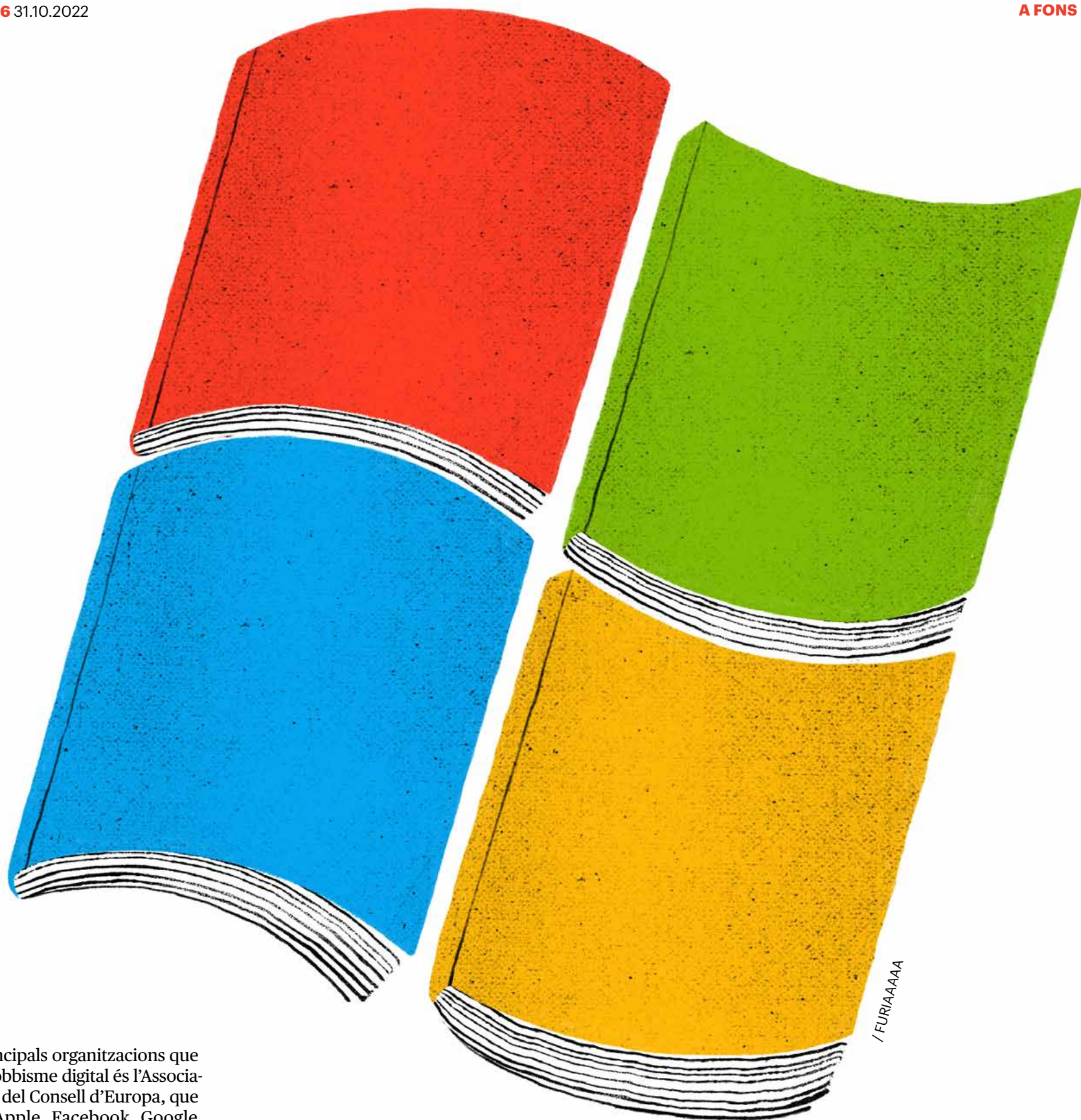
Defensen que es tracta "d'un desafiament que es torna urgent després de la covid-19" i que només certes empreses, "amb una àmplia trajectòria en el desenvolupament d'iniciatives educatives", estan preparades per a afrontar. Paradoxalment, els impulsors no tenen res a veure amb l'ensenyament. Fundació Endesa, Fundació La Caixa, Fundació Vodafone, ISDI: Escola de Negocis en l'Era Digital -que aglutina empreses com Microsoft, Amazon o IBM- i Google són els rostres més visibles de l'aliança, encapçalada per la presidenta de la Fundació Vodafone, Remedios Orrantia. Compta amb la col·laboració estreta del Ministeri d'Educació espanyol, que la va catalogar de "bon exemple de societat civil i empresarial compromesa amb l'enfortiment del sistema educatiu".

Diferents sigles, mateixos actors
Després de la crisi derivada de la pandèmia, a l'Estat espanyol, l'aliança HAZ és qui està portant la batuta a l'hora de definir els plans i lleis -tant la LOMLOE estatal com les lleis au-

tònomes d'educació- que emparen i fomenten la digitalització accelerada de l'educació. Però no és l'única. En els darrers anys, més d'una desena d'associacions -formades, pràcticament, per les mateixes empreses- han proliferat arreu de l'Estat i la Unió Europea per a exercir de lobby digital, amb la col·laboració cega de les institucions públiques. Hi trobem, per exemple, l'Associació DigitalES, fundada en 2017 per a "impulsar la transformació digital de les institucions públiques i privades", i integrada per multinacionals com HP, Huawei, IBM, Orange, Vodafone, Telefónica o el Mobile World Capital Barcelona; o l'Aliança per la Formació Professional, creada per a "contribuir a la millora de la formació i els llocs de treball, mitjançant la col·laboració publicoprivada" o "l'impuls de la di-

gitalització". En aquesta, tornen a aparèixer les tres grans companyies telefòniques. També hi ha pesos pesants que cotitzen en l'Ibex-35, com Endesa, Naturgy o Iberdrola, i alguns grups bancaris com BBVA i Santander. En l'àmbit europeu, una

HAZ, aliança forjada per fundacions de bancs i empreses, defensa que l'impuls privat lideri la digitalització educativa

de les principals organitzacions que lidera el lobbisme digital és l'Associació Digital del Consell d'Europa, que aglutina Apple, Facebook, Google, IBM, Microsoft o el lobby de la telefonia mòbil GSMA. Destaca també la Coalició Mundial per a l'Educació. Fundada en 2020, busca "protegir el dret a l'educació" a escala mundial entorn de tres eixos de treball: la connectivitat, el professorat i el gènere. La formen fundacions, institucions de la Unió Europea o empreses com Microsoft, Google, Facebook, Amazon o la GSMA.

Segons explica Geo Saura, professor de Política Educativa a la Universitat de Barcelona i expert en capitalisme digital, el fet que les corporacions digitals tinguin capacitat de decidir i liderar les polítiques educatives té a veure amb la tendència "d'una governança cada vegada més basada en les interaccions entre governs, empreses i fundacions que actuen sota la lò-

gica filantropocapitalista". Les coalicions publicoprivades es presenten com la via perfecta per a oferir productes o serveis amb la millor relació qualitat-preu per a la ciutadania.

Però investigacions com la de l'economista Alessandra Cepparulo apunten que la complexitat d'aquests mecanismes o la manca de transparència fan que siga impossible saber la despesa pública que implica i l'impacte a llarg termini sobre les contribuents. Es dona lloc així al que Cepparulo anomena

"la il·lusió fiscal", és a dir, pensar erròniament que les col·laboracions entre l'esfera pública i privada són menys costoses que les inversions públiques. L'estudi també afirma que aquesta classe d'aliances "permet concentrar els beneficis de la inversió en un

grup [d'empreses] molt reduït, mentre que es distribueixen les despeses entre nombrosos contribuents".

Amb el seu discurs, els hòldings publicoprivats també intenten establir-se com els abanderats en la lluita contra les desigualtats educatives. "Generen arguments al voltant de la idea de la reducció de la bretxa digital i les desigualtats per a justificar la venda de dispositius, però mai parlen de classes socials", critica Jordi Marín, professor de Física i Química a l'IES Vilafranca (l'Alt Maestrat), i assessor al Centre de Formació, Innovació i Recursos Educatius (CEFIRE) de Vinaròs (el Baix Maestrat). "La bretxa digital -afegeix- és una bretxa social, econòmica i cultural. Per tant, de res serveix que li donen una tauleta a un alumne, si quan arriba a casa eixa mateixa empresa el vol desnonar o li ha tallat la llum".

Ambdós experts entrevistats alerten dels perills que comporta que el discurs neoliberal, basat en la competència, l'individualisme o la productivitat sense límits, continue expandint-se sense fre dins del sistema educatiu. Posen d'exemple més clar la compra d'un dispositiu per a cada alumna, sense educar així en els valors de cooperar, compartir els recursos i consumir menys. Per a Marín, de manera més o menys subliminar, "estan adoctrinant els xiquets per a preparar la classe de treballadors del futur que volen aquestes empreses. Tanmateix, se'ns oblidava que la funció de l'escola ha de ser educar i ser un motor de canvi", conclou. ●

A l'Estat espanyol, l'aliança HAZ és qui està portant la batuta a l'hora de definir el marc legal que empara la digitalització en el sistema educatiu

Eric Klinenberg

sociòleg

“Inventar la biblioteca en una societat com l’actual seria massa radical”

Text: João França

Fotografia: Miguel Lopez Mallach

L'estiu del 1995, Chicago (els EUA) va patir una onada de calor que va provocar moltes morts a la ciutat. Poc després, el sociòleg Eric Klinenberg (Chicago, 1970) va decidir esbrinar perquè hi havia hagut més morts en algunes zones que en altres de la ciutat. Les diferències de classe eren una explicació, però no l'única. Des de llavors, treballa al voltant d'allò que va trobar que havia servit per reduir les possibilitats de perdre la vida en aquella onada de calor: disposar de bones infraestructures socials. A *Palacios del pueblo* (Capitán Swing), explica per què aquestes infraestructures són fonamentals per construir una societat més igualitària.

A què et refereixes quan parles d'infraestructura social?

Als espais físics i organitzacions que donen forma a les nostres interaccions. A Europa, *infraestructura social* fa referència a la sanitat, l'educació, el sector de les cures, però jo parlo d'una altra cosa, parlo dels espais físics. Igual que hi ha infraestructures per l'electricitat, l'aigua o les comunicacions, hi ha infraestructures que sostenen la vida social, i normalment no les veiem, perquè ho donem per fet. Però imagineu que un dia es tanquen tots els parcs infantils, biblioteques, places, voreres, camps esportius, piscines i platges de Barcelona. Seria bastant menys agradable viure-hi. Estaríem més aïllats, dependríem dels espais privats i les nostres vides socials es reduirien significativament. Aquestes infraestructures socials no són naturals, no creixen als arbres ni ens les ha donat Déu; cal dissenyar-les, construir-les, invertir-hi, programar-hi, i hem hagut de reclamar a l'estat que ho fes. Vaig escriure el llibre perquè crec que esperem més del mercat que del sector públic, però el mercat no ens està donant els llocs que necessitem.

Quins són els límits de les infraestructures que aporta el mercat?

La qüestió amb el mercat és que, com a mínim, has de pagar pel teu lloc. Si entres a qualsevol bar, cafeteria o restaurant, hi ha un preu i hi haurà qui

pugui pagar-lo i qui no. En canvi, una de les coses boniques de les biblioteques -i, per això, en parlo tant- és que són obertes, accessibles, acollidores i gratuïtes. Les paguem amb els nostres impostos, però no hi ha cap preu per entrar-hi. Si vols llegir un llibre o fer servir un ordinador, no hi ha cap cost. Quan ets usuari d'una biblioteca sents molt la paraula “sí”, pots fer el que vulguis. Clar que un club de camp és una infraestructura social increïble, amb tot pensat perquè puguis estar amb els teus amics i crear vincles, però són molt exclusius, i el que fan és crear divisions.

En el llibre també parles d'infraestructures del mercat que no són per força per a les classes altes.

Sí, parlo d'espais com les barberies negres, que són interessants perquè són espais segurs. Si vius en una societat organitzada al voltant de la desigualtat racial, com la meua, és molt positiu tenir espais *contrapúblics* com aquests. Està bé que jo no pugui anar a una barberia negra a ser el centre de les atencions. Calen espais com aquests per processar el que estàs vivint i com reincorporar-te al món. El problema seria tenir només això; necessites un espai segur i també un terreny comú.

Com es construeix aquest terreny comú?

Parlo de dos tipus d'infraestructures socials: llocs de vicle, com el club de camp, i llocs de pont.

Els llocs de pont són molt importants per a les societats segregades, perquè són aquells en què es troba gent amb diferents bagatges. La biblioteca n'és un gran exemple, perquè no importa l'edat dels usuaris, d'on venen, el seu estatus legal, el seu color de pell ni la seva classe social; tothom hi és benvingut. Cal esforçar-se molt perquè t'expulsin d'una biblioteca. A més, tenen programació, hi ha activitats que faciliten que construeixis relacions amb la gent que t'envolta. Crec que això és un factor important, i sovint menyspreem el fet de tenir activitats programades.

Expliques un ritual senzill i rellevant: servir te als usuaris de la biblioteca a primera hora. És la història d'un bibliotecari al barri de Lower East Side, a Nova York, on hi ha molts usuaris d'origen migrat, sobretot xinès. Per aquesta comunitat, el te al matí és un ritual especial, i també ho és per la família britànica del bibliotecari, així que va començar a servir te als usuaris. Una bona infraestructura social és la que reconeix la gent que l'utilitza, la dignifica, li dona un sentiment de pertinença, de ser humans, i especials en virtut de la seva humanitat. Servir te és només un petit gest afegit que diu: aquest és un moment especial i estem contents que hi siguis. Aquí he pogut conèixer la biblioteca Gabriel García Márquez, que és un lloc increïble, i cada persona que hi entra se sent honorada. Per a molta gent és el lloc més agradable on poden passar una estona.

El llibre es titula *Palacios del pueblo*, i potser molta gent relaciona aquesta expressió amb les estacions de metro que Stalin va fer construir a Moscou, però dius que abans la va fer servir el magnat de l'acer Andrew Carnegie. Quin és el rol de l'estat i quin el de la filantropia en la construcció d'aquestes infraestructures?

Per mi, hauria de ser l'estat qui produeixi els béns públics. La biblioteca Gabriel García Márquez no ve d'Andrew Carnegie ni de Mark Zuckerberg, sinó dels diners públics. Aquest és l'ideal. Als Estats Units hem tingut èpoques de grans inversions públiques, però al llarg de tota la meua vida el que ha imperat és la confiança en què el mercat proveirà, i el que tenim són moltes aliances publicoprivades. Pel que fa a Carnegie, va fer coses terribles. Atacava els treballadors, contractava la terrible agència Pinkerton per perseguir els sindicats, va lluitar contra els impostos sobre la renda... No en soc un defensor, però va ajudar a construir milers de biblioteques arreu del món, i ho va fer d'una forma interessant: pagava l'edifici, però després se n'havia de fer càrrec la ciutat. En qualsevol cas, parlo de "palaus del poble" no perquè sigui una expressió seva, sinó perquè és bonica. Me la va dir el bibliotecari de Nova York que comentàvem abans, i trobo que representa el que és una biblioteca. Si les biblioteques no s'haguessin arribat a inventar, no crec que la nostra societat actual pogués arribar a fer-ho. És una idea massa radical, està massa allunyada de la manera com entenem el món. Però la sort és que, tot i que és una idea tan radical, les tenim.

D'on va sortir aquesta idea?

Dels moviments socials, d'una demanda política de gent que reclamava que no eren només treballadors i que no es passarien tota la vida a les fàbriques. Que també mereixien coses belles, que això faria la societat millor, i també que si no els les donaven, potser no ani-

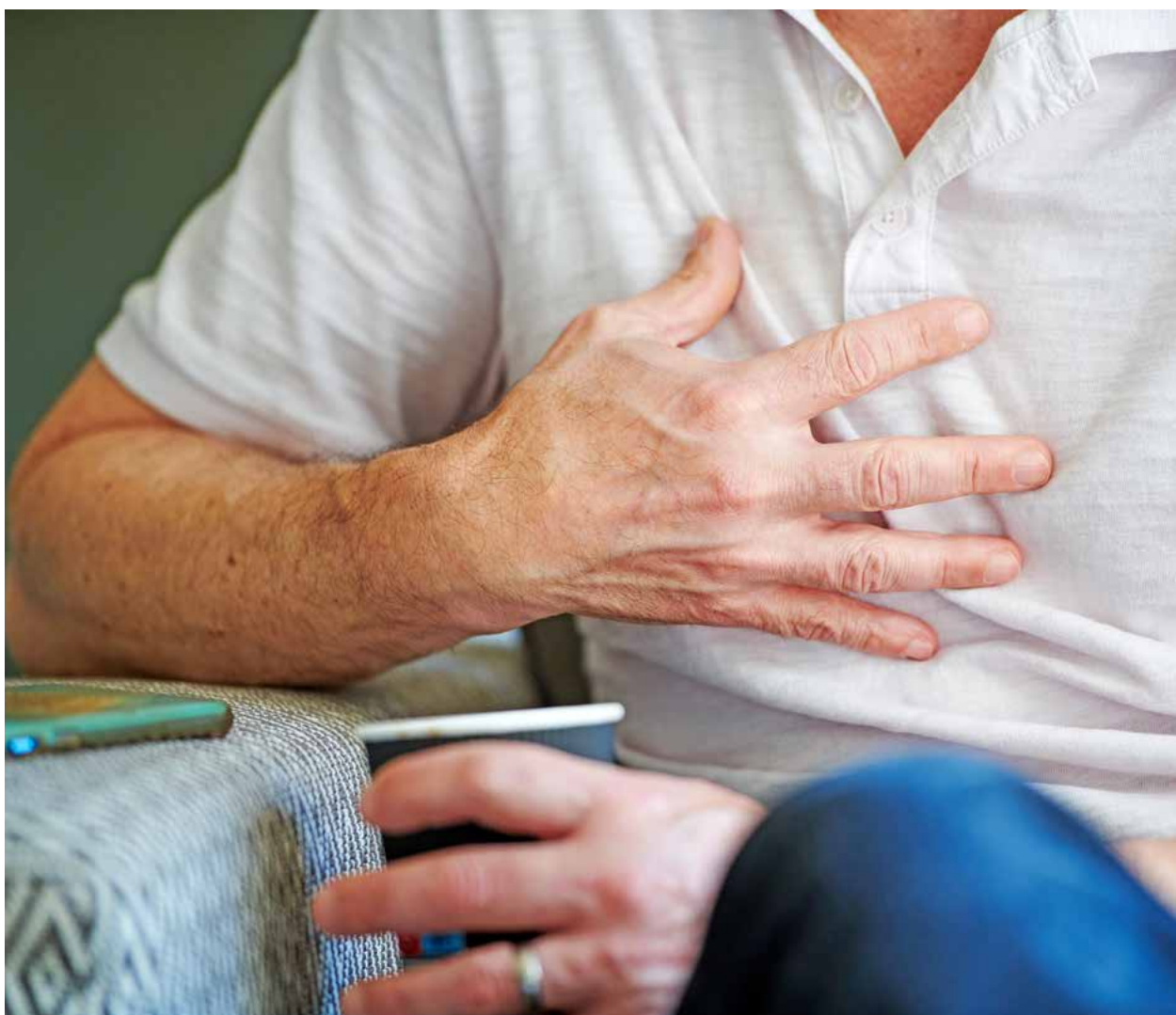
rien a treballar, o potser es posarien violents. Si no lluites pel que necessites, et passaràs la vida treballant o consumint.

En què són diferents de Carnegie els magnats actuals de les grans tecnologies com Zuckerberg?

Si li preguntes a Zuckerberg què li preocupa, et dirà que crear comunitats més fortes. Però, com vol millorar les nostres comunitats? A través dels telèfons i les pantalles. Resulta que la seva resposta per millorar la societat és la seva empresa, que li aporta milers de milions de dòlars cada any. Jo no me'l crec, sobretot perquè vaig anar al campus de Facebook a Menlo Park, Califòrnia, i allò és la millor infraestructura social que es pugui pagar amb diners. Edificis preciosos i jardins grans, voreres, carrils bici, àrees comunes per menjar, beure, socialitzar i jugar... Volen que la gent es quedi al campus i, per tant, construeixen una infraestructura social preciosa. Sobre els milionaris d'avui en dia el que dic és: mireu el que fan i no el que diuen. Si, com Facebook i Google, diuen que volen connectar-nos i donar-nos millor accés a la informació, haurien d'estar construint biblioteques a cada barri pobre del món.

Al llibre esmentes el polític conservador Charles Murray, que diu que les noves classes altes no es preocupen per un projecte col·lectiu. Què ha canviat?

Ara vivim en una societat extremadament segregada. Tenim comunitats amb reixes, ciutats emmurallades, escoles i clubs privats, que creen un

Ara és més fàcil per a molta gent renunciar al fet col·lectiu i preocupar-se només per ella mateixa i el seu grup

món al qual pots fugir. Ara és més fàcil per a molta gent renunciar al fet col·lectiu i preocupar-se només per ella mateixa i el seu grup; contractar seguretat privada i un coet per fugir a Mart quan no es pugui viure a la Terra. S'ha perdut la idea que per fer una societat millor, tothom ha de tenir l'oportunitat de fer alguna cosa. I s'ha de dir que Carnegie hi creia. No creia en els impostos sobre la renda i volia un món més desigual, però la idea de la biblioteca era la d'un lloc que crearia oportunitats. La idea del *New Deal* als Estats Units era que fins i tot els rics estarien millor amb

menys diners, però amb conciutadans que tinguessin més educació, alguna mena d'esperança, i la sensació de formar part d'un projecte comú.

Si ara no ens donen això, què hem de fer per conquerir-ho?

Carnegie no ho feia perquè es despertés un dia amb la idea brillant de la biblioteca. Estava influït per les idees i moviments del seu temps. El que hem de fer és organitzar-nos col·lectivament, i sobretot, no acceptar el món tal com està.

Trobes a faltar més preocupació entre els moviments socials per la infraestructura social?

Sí. Històricament, quan diem *infraestructura*, ho deixem en mans d'enginyers, economistes i tecnòcrates en el govern, que ens diuen que ells entenen i nosaltres no, perquè no tenim els coneixements. El que reivindico és un espai polític i democràtic per a la infraestructura, perquè és on es mouen els diners. Hi gastem i hi gastarem bilions i no ho hauríem de deixar només en mans dels enginyers i economistes, perquè ja ho hem provat i no funciona. La infraestructura ha de ser social i política, i tenim el dret a dir quin és el tipus que necessita la nostra societat.

Ets crític amb Facebook, però tampoc dius que les xarxes socials siguin el nostre pitjor problema, tot i que hi ha alarmisme per l'ús que en fa el jovent.

Vaig créixer a Chicago, i quan era un nen era un lloc molt més perillós que ara, amb molta violència armada i robatoris. Tot i això, de les tres del

Tractem internet com si no hi confiéssim, així que el jovent fugi de nosaltres cap a un lloc on pot estar junt sense la nostra vigilància

migdia fins al vespre, ningú sabia on era jo. Podria estar a qualsevol lloc i no passava res. Ara tenim aquest fenomen que als Estats Units anomenem "pares i mares helicòpter", que estan tot el dia planant sobre els seus fills. Com a infant, no et sents lliure si t'estan vigilant constantment. On sí que et pots sentir lliure és a Snapchat, o als xats d'Instagram, o mirant vídeos a TikTok. Internet s'ha fet tan atractiva per a la gent jove perquè el món real ho és molt poc. La tractem com si no hi confiéssim, així que fugen de nosaltres cap a un lloc on poden estar junts sense la nostra vigilància. Crec que els podríem ajudar molt oferint-los més espais. Si com s'està plantejant a Barcelona es creen més espais lliures sense cotxes, serà molt menys perillós que estiguin al carrer.

També parles d'horts urbans. Els espais naturals tenen una capacitat especial per reunir persones diferents?

Els horts són espais amb programació, t'ofereixen una activitat per fer amb altra gent. Si, per exemple, fas un camp de futbol compartit, la gent gran no sentirà que hi té un paper, i les persones en la vintena aixafaran les de 10 anys. Pot ser un espai bonic, però no funcionaria com a espai compartit. En un hort, en canvi, tothom hi aporta alguna cosa, podem cooperar i aprendre de qui tingui més experiència. Tampoc es té un gran avantatge pel fet de ser jove i fort. Són espais col·lectius increïbles, que a més ens connecten amb la natura. Si vivim a la ciutat, és divertit cultivar aliments, endur-nos un espinac o uns tomàquets sabent que els has plantat tu. I a sobre aporten un dossier verd. Les ciutats són illes de calor, però si crees espais verds com aquests tens una infraestructura verda que també és una millor infraestructura social.

A Tornar a encantar el món (Tigre de Paper, 2019), Silvia Federici planteja que el camí per canviar el món i sortir de la lògica capitalista és enfocar-nos a cuidar les persones i cultivar els nostres aliments.

És un camí molt poderós, però jo trobo que també podríem *plantar* unes quantes biblioteques. Això ajudaria. ●

con

Utilitzem les xarxes socials o le

Una eina de dominació

Sergi Onorato

Autor del llibre 'Dejuni digital: Autoajuda col·lectiva per canviar-ho tot' (Descontrol Editorial, 2022)

Les xarxes socials són inherents a l'espècie humana i al fet de viure en societat: les afinitats entre els individus d'una comunitat, els vincles dins la família o els intercanvis que fem amb desconeguts. Tot són mostres del conjunt de relacions que establim al llarg de la vida, les quals donen sentit a la nostra existència. Aquests lligams també ens mostren les jerarquies i manifestacions de poder dins un grup humà, el que està íntimament relacionat amb la capacitat de comunicar i ser escoltat.

Llavors, si les xarxes socials sempre han existit, per què hauríem d'estar-hi en contra? Bé, és obvi que seria absurd estar-hi en contra. La intenció de l'article no és aquesta, sinó la d'advertir del fenomen segons el qual les nostres relacions són una mina de recursos econòmics per a qui sàpiga extreure'n el valor. Fins fa poques dècades, l'esfera íntima de les persones quedava fora de l'abast del món dels negocis. Ara bé, d'ençà que el capitalisme es va adonar de la importància de les xarxes socials per incidir en la manera com consumim, produïm i ens comuniquem, cada vegada s'ha interessat més a trobar formes de captar aquesta informació i rendibilitzar-la. Enquestes, targetes de fidelització o anàlisis del comportament dels clients dins de les botigues eren les eines rudimentàries per conèixer els potencials compradors i la seva relació amb els productes. Tots aquests mètodes, però, al costat de la digitalització de les nostres vides, eren com mirar de conèixer la vida microscòpica a ull nu: simples exercicis d'imaginació.

En l'actualitat, la capacitat de rastrejar i vigilar tot el que fem a internet ha atorgat a les

empreses un immens poder. A les xarxes socials digitals exposem la vida personal al nostre entorn més proper, o potencialment, a tota la humanitat. Projectem cap enfora una imatge que va construint la nostra identitat, sovint reflectint els millors moments, els més divertits o aquells on sortim més guapes i guapos. A l'altre extrem també aboquem a les xarxes els nostres mals, depressions i emocions amb l'esperança de trobar altres persones amb qui compartir aquestes experiències i fer-les comprensibles. Res que no féssim en les relacions humanes presencials, però ara amb un aparell que registra i analitza cada petit detall del que comuniquem.

WhatsApp, Twitter, Instagram o TikTok aprofiten tot això per captar les nostres dades i crear perfils personals segons el poder adquisitiu, la classe social o els gustos de tota mena per dirigir anuncis i influir en les nostres decisions. A més, per potenciar que ens exposem més, les aplicacions utilitzen sistemes de recompensa variable per enganxar-nos i maximitzar el temps d'ús, cosa que ens genera ansietat, alhora que redueix la capacitat de concentració i memòria. Sense comptar que, com més ens relacionem per mitjà de les pantalles, menys habilitats comunicatives tenim en el món real. Podem estar connectats amb més gent que mai, però la relació que tenim amb qui és a prop és més superficial. Per tant, mentre no construïm unes xarxes socials digitals alternatives al capitalisme, participar-hi és acceptar el control vertical i centralitzat de les empreses, les quals gràcies al poder de prioritzar amb algorismes determinats continguts, configuren les nostres realitats culturals i futurs possibles. ●

trast

es xarxes socials ens utilitzen?

El sí crític a les xarxes socials

Gala Pin

Activista tecnopolítica

Fa deu anys hauria defensat sense embuts l'ús de les xarxes socials, sobretot, tractant-se d'un ús col·lectiu, des dels moviments. Avui, però, els arguments per a defensar aquest ús necessiten més matisos. Actualment, l'aproximació a les xarxes requereix molta més visió crítica, una articulació política per hackejar-les i pensar en la construcció d'alternatives.

Si continuem fent servir les xarxes és perquè continuen sent una àgora pública, el lloc on trobar-se amb altres persones diferents, però amb qui es pot construir un projecte comú. Ara bé, això és viable si ens esforcem a hackejar l'algorisme perquè no ens atrape en una bombolla amb la qual creiem que el món és com nosaltres. Eixe mateix algorisme que premia la polarització i que ens fa, per tant, haver de defugir el *haterisme*, entrar en debats d'odi i trolejar (amb el que ens agradava trolejar).

El problema no són les xarxes, sinó a qui pertanyen, el seu model tecnològic i quina finalitat persegueixen: la de fer diners i també, a voltes -com ens demostren els escàndols de Cambridge Analytics-, la d'alterar la percepció de la realitat, lliurar una guerra epistèmica i modificar la visió del món per a influir així en processos electorals o perpetuar estructures de poder. I aquí hem de reconèixer que "ens han guanyat", no hem estat capaces de construir alternatives robustes, sostenibles, que perduren i siguen usables per a tothom. En eixe sentit, malauradament, avui no ser a les xarxes implica no existir -continue parlant a escala col·lectiva- i, per això, ser-hi és també la forma de reclamar presència, de fer incidència,

però ja no des de la inexistència dels intermediaris, que era una de les coses que més ens va atraure de fer política a internet, sinó des de l'acceptació que la tecnologia travessa les nostres vides i ens (des)informem per mitjà de les xarxes de quan hi ha una manifestació, de com es desenvolupen les protestes a l'Iran o de com les mateixes xarxes responen a interessos polítics i econòmics que no són els nostres.

Les xarxes també han esdevingut el lloc d'articulació col·lectiva dels subjectes dels marges, d'aquells a qui l'hegemonia ha negat la veu -no és que no tinguem veu, és que cal callar per a escoltar-la. I aquest és l'argument ara mateix més rellevant en un debat sobre l'ús o no de les xarxes socials. A mi, a qui m'agradaria escoltar és a aquelles persones que pateixen i s'articulen contra una estructura de privilegis que reproduïm totes de manera més o menys conscient. M'agradaria escoltar a les *compas* putes, les migrades i racialitzades, les trans... que s'organitzen virtualment, què en pensen elles de l'ús o no de les xarxes, què suposaria renunciar-hi.

Ara bé, sí que crec que qualsevol ús requereix mirada crítica: la tecnologia no és neutra i necessitem promoure tecnologies lliures de manera sostenible, usable, consistent. I això vol dir també que cal invertir-hi diners. Aquesta mirada requereix activisme: treballar per regulacions que forcen que aquestes xarxes estiguen al servei del bé comú, i necessita també trencar les dependències amb elles, que la nostra activitat no passe només per aquest canal i requereix unes pràctiques curoses amb la nostra privacitat, entenent la privacitat com un dret col·lectiu. ●

/ BORJA LOZANO

pàgina oberta

Un Nobel de la Pau molt oportú

El guardó atorgat a organitzacions defensores de drets humans de Rússia i d'Ucraïna posa de manifest la importància d'una societat civil organitzada

Xavier Masllorens

President de l'Institut Català Internacional per la Pau (ICIP)

El món -i especialment Europa- viu amb molta preocupació el desenvolupament de la guerra d'Ucraïna. Des d'Occident s'ha celebrat de forma unànime la concessió conjunta del Premi Nobel de la Pau 2022 a dues organitzacions defensores de drets, una de Rússia (Memorial) i l'altra d'Ucraïna (Center for Civil Liberties). També ha estat guardonat l'advocat i activista bielorús Ales Bialiatski, ara empresonat sense judici i que denuncia junt amb la seva organització la conculcació de drets al seu país des de fa anys.

Em sembla important recalcar l'oportunitat d'aquest guardó, que posa el focus allà on hi ha un conflicte visible, en tres països fronterers amb una història compartida, i en el treball i la lluita de la societat civil per denunciar abusos contra els drets humans, per criticar el poder abusiu i per denunciar i esclarir crims de guerra.

Es pot dir més fort, però no més clar: la societat civil organitzada, amb la seva feina, sovint discreta i sempre persistent, és un element imprescindible per canviar les coses, és un autèntic "cinquè poder" que pot fer decantar l'opinió pública perquè les coses millorin. L'espai de crítica al poder s'està reduint arreu,

també en els països democràtics, i per això és més necessari que mai fomentar l'organització social, la dissidència i la confrontació democràtica.

Molts mitjans de comunicació han parlat d'un premi "anti-Putin". Em sembla una simplificació, perquè tot i que el personatge -i el que significa en profunditat- mereix una repulsa absoluta, el missatge sublimar del Comitè Noruec del Nobel va més enllà del context de la guerra d'Ucraïna. El reconeixement posa davant del mirall l'actuació de tots els poders -autocràtics i democràtics- quan lamineu drets socials, econòmics o culturals, i valora el treball de promoció i defensa de moltes causes humanes que requereixen l'esforç d'aquells que no tenen més poder que l'exercici responsable de la seva ciutadania.

No ens enganyem. Ara mateix hi ha més de trenta conflictes violents al món, milions de persones refugiades i desplaçades a Àfrica, l'Orient Mitjà, Àsia, Europa i Amèrica, destrucció de vides i de béns i creixement d'una retòrica armamentista que no augura precisament un futur menys conflictiu. Per què, doncs, el Comitè es fixa en un conflicte concret? Ucraïna ens colpeix especialment -i és comprensible- per tres raons: perquè aquest conflicte ens

toca de prop, a l'Europa del benestar; perquè toca les nostres butxaques, amenaça el nostre estil de vida, fa trontollar els equilibris geopolítics i crea incertesa sobre la validesa de les normes de dret internacional que han perdurat durant vuitanta anys.

És com una fuetada a les nostres consciències. Ens recorda el valor de la diplomàcia preventiva -molt oblidada en els darrers vint anys en el tauler internacional- i el valor de la memòria històrica i la recerca de la veritat si volem un avenç en la humanització del món. L'organització russa Memorial s'ha dedicat des dels anys noranta a recuperar la memòria de milions de persones innocents perseguides a l'època soviètica o a investigar els crims de la guerra de Txetxènia. Per això el règim rus l'ha tancada fa poc, perquè la recerca de la veritat incomoda el poder. El Centre ucraïnès per les llibertats civils ha investigat persecucions polítiques a Crimea, ha documentat crims de guerra al Donbass des del 2014 (dels dos bàndols) i ha fet campanyes per alliberar presos polítics.

Les dues defensen l'estat de dret, els valors humans i l'antimilitarisme. Potser és aquest darrer punt l'aspecte oblidat en les cròniques del Premi Nobel. El pacifisme sembla en hores baixes en un món convuls que vol trobar solucions en el que no és més que part del problema. Les elits econòmiques, el conglomerat militar-industrial i qui el finança han trobat en la guerra d'Ucraïna una excusa perfecta per domesticar l'opinió pública a favor d'un armamentisme creixent i de la necessitat d'incrementar la despesa militar. L'Estat espanyol no n'és una excepció, i els pressupostos s'incrementaran en partides que s'ha demostrat a bastament que ni són productives ni socialment justificables.

Però els pacifistes som els realistes i continuarem treballant perquè més aviat que tard l'opinió pública es decanti per un altre ordre de coses, per la força de la raó i no la raó de la força, que mai no ha resolt bé cap conflicte... I això que fa vint mil anys que ensopeguem amb la mateixa pedra. Direm prou perquè serem un cinquè poder imparable, una mostra del qual són la persona i les organitzacions guardonades. ●

Les elits econòmiques, el conglomerat militar-industrial i qui el finança han trobat en la guerra d'Ucraïna una excusa perfecta per domesticar l'opinió pública a favor d'un armamentisme creixent

Acció del moviment per l'habitatge a la fira immobiliària The District, el 5 d'octubre a Barcelona
/ VÍCTOR SERRI

Habitatge per justícia

Enfront l'onada repressiva que viu el moviment per l'habitatge, sindicats, PAH i grups d'habitatge s'han dotat d'eines i serveis legals que els permetin generar una estratègia jurídica unitària

Anna Iñigo

En els darrers anys, el moviment en defensa del dret a l'habitatge ha viscut una escalada de causes repressives, desnonaments i legislació a favor de grans tenidors que ha estat proporcional al seu creixement i enfortiment. La manca d'una legislació efectiva que garanteixi el dret a l'habitatge provoca que el moviment hagi generat dues vies d'organització jurídica: la reactiva, basada en la defensa de les activistes en els procediments judicials oberts per l'acció directa al carrer, i l'ofensiva, relati-

va a la generació de marcs polítics i de formació que permetin visibilitzar l'abús policial i com grans propietaris especulen amb l'habitatge.

En aquest sentit, són molts els projectes i col·lectius arreu dels Països Catalans que ofereixen protecció jurídica i assessorament als nombrosos sindicats, grups d'habitatge i plataformes d'afectades per les hipoteques (PAH). A Catalunya, un exemple és l'organització antirepressiva de l'Esquerra Independentista Alerta Solidària, que ofereix suport jurídic a represaliades, a les seves famílies i l'entorn davant de l'embat judicial

o la possibilitat d'un ingrés a la presó. Des del setembre de 2018 fins ara han participat en 48 procediments judicials amb 38 persones detingudes i unes 250 persones implicades. També han fet el recull de persones sancionades amb multes mentre defensaven el dret a una llar digna: 441 (437 d'elles, el 99,1%, en aplicació de la llei mordassa), amb un import total que arriba als 260.429 euros.

“L'onada repressiva ha tingut un creixement quantitatiu i qualitatiu, tant des del punt de vista administratiu com penal”, apunta Carlos Hurtado, advocat de l'organitza- »

» ció. Fa poc, hem pogut veure accions contraofensives del moviment per l'habitatge cap a grans tenidors, com la campanya #NoAtheDistrict. Diferents militants de sindicats, grups d'habitatge i PAH van ocupar el 5 d'octubre part del recinte de la Fira de Barcelona on se celebrava The District, una cimera immobiliària amb fons d'inversió d'arreu del món convidats com a participants. Poc després d'entrar-hi, agents antiavalots dels Mossos d'Esquadra van expulsar-los en una acció que va acabar amb una persona detinguda i un periodista identificat i expulsat del recinte, a més d'una seixantena de manifestants identificades i sancionades en aplicació de la llei mordassa.

A aquest augment de la repressió cal afegir que el marc jurídic espanyol reconeix el dret a l'habitatge com un dret fonamental, però està catalogat com un "principi rector" de la política social i econòmica de l'Estat. És a dir, com una declaració d'intencions a seguir pels poders públics que en moltes ocasions no comporta una aplicació efectiva del dret.

Propietat privada vs. bé comú

"Malgrat els pronunciaments constitucionals de garantia i reconeixement de l'habitatge digne, la tensió amb altres drets també s'ha resolt, tant per jutgesses com per legisladores, quasi sempre en favor d'aquests últims", apunta Max Carbonell, militant del Sindicat d'Habitatge del Raval i membre de la Comissió Jurídica del Congrés per l'Habitatge de Catalunya.

"La falta de voluntat política i legislativa, l'embolic administratiu i la resistència dels tribunals s'han congriat per convertir el dret a l'habitatge digne en una gran ficció. És evident que es tracta d'un sistema sociojurídic fet a mida perquè uns quants es consolidin en un llinatge econòmic de dimensions astronòmiques, recolzat sobre el patiment de les treballadores. Per a uns, la llei és l'extensió de la cobdícia, mentre que per a d'altres és l'extensió de la precarietat". Així comença el *II Quadern de formació popular*, sobre eines jurídiques per a la defensa de l'habitatge, que es va presentar el 15 d'octubre a Can Sanpere, a Premià de Mar (el Maresme) amb la finalitat d'esdevenir una oportunitat per a la reflexió col·lectiva i una eina jurídica que impulsi, fomenti i doni

suport a l'acció sindical dels col·lectius d'habitatge.

En el marc del 1r Congrés d'Habitatge de Catalunya, celebrat el novembre de 2019 a Barcelona, es va crear una comissió jurídica. No es tracta d'un grup d'advocades que ofereixen assis-

tència lletrada, sinó de militants dels diferents col·lectius d'habitatge, algunes de les quals amb pràctica legal o trajectòria en moviments antirepressius, que s'ha articulat sota tres grans objectius: contribuir a la definició d'estratègies jurídiques en defensa del dret a una llar, desenvolupar i coordinar

estratègies antirepressives i aportar eines jurídiques i legals per mitjà de la socialització del coneixement.

"Ens vam adonar que les problemàtiques a les quals fan front els sindicats segueixen un patró, per això vam creure important identificar quins eren els conflictes i els reptes recurrents, analitzar-los i crear materials jurídics per articular una estratègia antirepressiva unitària", assenyala Judit Moya, militant del Grup d'Habitatge de les Corts (Barcelona).

Més de 440 persones han estat sancionades per defensar el dret a l'habitatge a Catalunya, amb un import total de 260.429 euros

A l'augment de la repressió cal afegir que el marc jurídic espanyol no reconeix l'habitatge com un dret fonamental

mobles buits plantejant expropiacions forçoses. Aquest cop sí, la norma va ser anul·lada parcialment pel Tribunal Constitucional.

Un marc legislatiu punitiu

El decret llei 17/2019 va implicar que els principals representants del sector immobiliari del país acusessin el govern de desdibuixar el dret a la propietat privada. Josep Donés, secretari general tècnic de l'Associació de Promotors de Catalunya, va declarar al diari ABC que la llei podia generar un efecte crida, per-

què "mentre uns esperen que els serveis socials els assignin un habitatge social d'acord amb els seus recursos, d'altres tomben la porta i hi poden viure sense problema i de forma més ràpida". Des dels diferents col·lectius, despatxos i cooperatives d'advocades alerten que malgrat que la crisi de l'habitatge sigui un fet demostrable, les diferents campanyes mediàtiques i l'enfortiment de les dretes al conjunt europeu han marcat un abans

Durant la jornada celebrada a Can Sanpere (el Maresme) el mes d'octubre, es va presentar el quadern sobre eines jurídiques al servei del moviment per l'habitatge / CELIA APPEL

i un després en la jurisprudència relativa a l'okupació.

“El conflicte és més polític que jurídic en tant que els jutges interpreten les lleis travessats per la seva ideologia, influenciada per una agenda mediàtica que ha dissenyat un discurs entorn de l'okupació com una problemàtica que

afecta la seguretat de les persones i no com una alternativa vàlida per accedir a un habitatge”. Ho assegura Laura Fernández, sòcia de Iacta Cooperativa d'Advocades.

En la mateixa línia, David Aranda, advocat de la cooperativa Arrels, destaca que “la legalitat relativa a l'okupació sempre ha estat dirigida a protegir

els fonaments del sistema establert, i un d'aquests és la propietat privada, perquè quan es qüestiona que la propietat estigui per sobre de la vida es qüestiona el sistema neoliberal”.

El mes de setembre hem pogut veure com, al Congrés dels Diputats espanyol, el PSOE proposava una modificació legislativa perquè les

jutges puguin desnonar persones en situació d'okupació en 48 hores, una proposta que ja havia estat presentada a la cambra amb anterioritat. L'octubre de 2020 es va votar al ple del Congrés una iniciativa pactada per PP, Ciutadans i Vox que instava l'executiu a “dissenyar mecanismes legislatius” per accelerar els desallotjaments en casos “d'ocupació il·legítima o usurpació”. En aquell moment, la majoria de la cambra va tombar la proposició, inclòs el PSOE. Un any després, el setembre de 2021, el grup socialista també va votar en contra de la “lleï antiokupes” promoguda pel llavors líder del PP Pablo Casado, que plantejava el mateix que actualment el PSOE.

“El dret penal és el dret més punitiu per excel·lència, és l'última ràtio en tot el que és la jerarquia normativa que s'hauria d'activar”, apunta Aranda. “Desnonar per la via penal nega la possibilitat, per exemple, que els serveis socials puguin fer un informe de vulnerabilitat, que es busqui un habitatge alternatiu o l'opció a un judici previ al desnonament. No podem oblidar que els grans tenidors també estan organitzats i que compten amb eines molt més poderoses i efectives que les nostres”, afegeix Fernández. ●

Màster

XXXI EDICIÓ

UNIVERSITAT DE BARCELONA

MÓN-3

Fundació Solidaritat
UNIVERSITAT DE BARCELONA

GLOBALITZACIÓ, DESENVOLUPAMENT I COOPERACIÓ

Gener de 2023
a juliol de 2024

60 crèdits ECTS

■ Informació ub.edu/master-cooperacion | T. 93 402 43 25 | msirera@ub.edu

Rússia imposa el bel·licisme a cop de repressió

El malestar generat per la mobilització parcial de civils al front ucraïnès ha estat significativa en una societat marcada per la desmobilització i l'hermetisme

Berta Corbella

El dia 16 d'octubre es va donar per acabat el procés de mobilització militar parcial que ha comportat una evasió massiva de població russa als països veïns. Els alcaldes de les ciutats russes més importants anunciaven el final del reclutament quasi un mes després de l'inici de la campanya. Només uns dies abans, les xarxes socials -alguns perfils han estat declarats com a terroristes pel Kremlin- s'havien omplert d'imatges on policies identificaven usuàries del transport públic per entregar notificacions del servei militar.

No ha estat fàcil canalitzar el descontentament amb el reclutament. En els últims anys, la liquidació dins del territori rus de la principal organització anticorrupció (FBK) va canviar la configuració de les protestes de carrer. En l'actualitat, col·lectius com el Moviment Democràtic Juvenil Vesná (Primavera) mostren el rebuig al conflicte armat mitjançant fulletons, performances i pintades arreu del país, de forma anònima i organitzada únicament per canals de Telegram.

Tot i això, la repressió a Rússia coarta molt la llibertat d'actuació de les persones, per mitjà de violència física desmesurada i l'aïllament preventiu massiu. Per acompanyar la repressió, el Kremlin fa servir propaganda de forma agressiva per generar una opinió política unitària en tot el país i fa ús de mitjans propagandístics com la publicitat al carrer i els mitjans de comunicació. També ha organitzat exposicions fotogràfiques al carrer, on s'equiparen els herois de guerra que van alliberar l'Europa nazi amb els soldats que han mort a Ucraïna, o amb retrats d'infants acompanyats dels seus relats sobre la violència d'Ucraïna al Donbass.

"La gent jove sabem que en els canals per on es transmeten les manifestacions hi ha policies infiltrats. Deu minuts més tard de la convocatòria oficial a Sant Petersburg, el 24 de setembre,

els antiavalots van reduir les manifestants i van fer servir pistoles d'electroxoc", explica Marina Kuznetsova, una jove que va assistir a aquesta protesta. La desconfiança entre manifestants i la gran inseguretat durant les mobilitzacions causada per la violència i les represàlies judicials han afeblit un moviment que anteriorment tenia la valentia d'assenyalar Putin. Segons la fundació anticorrupció FBK International, la xifra de persones detingudes i encausades a Rússia per les mobilitzacions en contra de la guerra a Ucraïna ascendeix a 19.335 persones.

Tensió en augment

La intensitat del conflicte amb Ucraïna s'ha accentuat durant les últimes setmanes, situant les infraestructures en el punt de mira. Llocs icònics com el pont de Kertx -que uneix els territoris annexionats de Crimea amb territori rus, inaugurat

El moviment juvenil Vesná (Primavera) mostra el rebuig i críticisme amb el conflicte armat mitjançant fulletons, performances i pintades arreu del país

Antiavalots
davant d'un
autobús per
detencions
a Sant
Petersburg
/ BERTA
CORBELLA

el 2018- o punts estratègics per a la gestió energètica d'Ucraïna s'han vist atacats. Dins d'aquest episodi d'inestabilitat política, Vladímir Putin va declarar el 30 de setembre que la Federació Russa s'annexionava les repúbliques populars de Donetsk i Lugansk, la regió de Kherson i Zaporíjia. Mentre, al camp de batalla, dia rere dia, les unitats terrestres russes reculaven posicions i forçaven el Kremlin a bombardejar ciutats dins del territori ucraïnès.

Elina Volkova recorda la seva tieta vídua, amb la qual ha viscut a Zaporíjia i que encara resideix allà, i relata la intranquil·litat que ha sentit des que en aquesta ciutat no hi ha recursos estables com electricitat i gas. Des de l'altre costat de la frontera, a la regió de Krasnodar, feia mesos que la convidaven a emigrar a Rússia per la seva seguretat. "Ara, ja fa gairebé dues setmanes que no sabem res d'ella. L'últim cop, vaig demanar a un amic que anés a comprovar que el seu edifici encara estava en peu", relata Volkova.

"Sento impotència quan veig els llocs on anàvem quan érem joves, on ara cauen bombes", explica mentre mostra un vídeo d'una càmera de seguretat que grava l'impacte d'un projectil al pont de l'Arc de l'Amistat dels Pobles. Aquest monument, situat a Kíev, la capital ucraïnesa, és representatiu de les relacions entre Ucraïna i Rússia, i últimament ha estat subjecte de debat. En un principi, volia ser un símbol d'unió d'ambdues exrepúbliques soviètiques i, en l'actualitat es trobava en procés de desmantellament com a part de les lleis de *descomunització* a Ucraïna. L'agost del 2019, algunes activistes van fer una pintada en forma d'esquerda per representar el trencament de les relacions entre els dos països i el 10 d'octubre tenia lloc l'atac sobre el pont adjacent.

Èxode, intern també

Set mesos després de l'inici del conflicte armat al Donbass, la població civil de la Federació Russa

Segons FBK International, la xifra de detingudes i encausades a Rússia per les mobilitzacions en contra de la guerra a Ucraïna ascendeix a 19.335 persones

va començar a rebre notificacions de reclutament. Aquest fet va forçar encara més la calma tensa que es vivia al país i va convertir països com Turquia, el Kazakhstan i Geòrgia en refugis per a les persones que no volien ser enviades al front.

Les persones que no es podien permetre l'emigració van generar xarxes de suport. És el cas d'Anatoli, un jove de Sant Petersburg que va acollir un amic, Mikhail, davant de la possibilitat que el cridessin a files, i li va assegurar un espai per residir mentre repartien les notificacions domicili per domicili. Mikhail, que tot just havia tornat del

servei militar obligatori i estava a l'atur, en cap cas volia ser enviat a lluitar a Ucraïna i la seva situació laboral l'assenyalava com un dels candidats perfectes per al front. Les persones mobilitzades de població general reben una retribució mensual de 1.800 rubles -uns 30 euros- per la defensa dels nous territoris annexionats. Grups mobilitzats de civils de diferents regions reclamen una retribució més justa per anar al front, perquè el fet de marxar a la guerra deixa famílies senceres sense l'únic sou que tenen.

El cas d'Anatoli és més estable. Expressa que se sent més tranquil des que el decret signat sobre la mobilització inclou explícitament que els estudiants d'educació secundària, professional i superior no són elegibles per ser enviats a Ucraïna. Igualment, també parla de la possibilitat que tot canviï i l'enviïn al front en contra de la seva voluntat. És per això, que dies abans, quan tothom augurava la mobilització, Anatoli i uns companys seus amb residència a Tampere (Finlàndia) parlaven de la coordinació per aconseguir-los casa i feina al país escandinau, tant per a Mikhail com per a ell.

Cada diumenge les esglésies ortodoxes s'omplen de gom a gom i sobretot ara, quan les famílies pregunten per qui s'ha mobilitzat i per les persones desplaçades. La catedral naval de Kronstadt (Sant Petersburg) és el nexa d'unió directe entre la divisió naval de l'exèrcit i l'església ortodoxa russa. Un lloc de pregàries abans i durant les operacions militars. Els familiars resen per la victòria i el retorn dels seus éssers estimats. Ludmila, de 60 anys, parla de l'aflicció generada per l'allistament obligatori del seu fill, que, en cas de morir, implicarà el final del seu llinatge com a família. Expressa la seva preocupació perquè tingui descendència abans de ser enviat al front. Dins l'església, Ludmila escriu el nom del seu fill en una butlleta, perquè la congregació pregui per la seva vida i la dels milers de joves que es dirigeixen diàriament al camp de batalla. ●

Resistència pel dret a l'avortament a la Polònia ultraconservadora

El cas de Justyna Wydrzynska, activista acusada d'haver ajudat una dona a interrompre l'embaràs a qui li demanen tres anys de presó, ha reobert el debat en un dels estats europeus amb lleis més restrictives

Gemma Parera

Justyna Wydrzynska es va enfrontar el 14 d'octubre a la tercera vista del judici on se li imputen càrrecs per ajudar una dona que necessitava avortar a Polònia, un país on el govern d'ultradreta, conservador i catòlic del partit Llei i Justícia (PiS) ha fet de la prohibició de l'avortament un atac directe als drets de les dones. Per aquest fet la poden condemnar a fins a tres anys de presó en el que és el primer judici a Europa contra una dona activista defensora del dret a la interrupció voluntària de l'embaràs (IVE).

En un estat on les possibilitats d'aturar un embaràs són gairebé nul·les, a Justyna Wydrzynska se l'acusa d'haver facilitat píndoles de Misoprostol a una dona que va decidir avortar en un context de violència masclista i que, per aquest motiu, no podia viatjar fora del país per practicar un avortament segur.

El procés contra l'activista es remunta al mes de desembre de 2021, quan la policia, alertada pel marit de la dona a qui havia ajudat, va irrompre a casa de Wydrzynska per buscar medicació abortiva. Des d'aleshores, se li imputen càrrecs per ajudar a interrompre un embaràs i per la possessió de les píndoles. Així i tot, com explica l'acusada a la DIRECTA, en la mateixa interlocutòria es recull que és una activista pel dret a l'avortament: "Tot i que va ser una decisió personal i no de l'organització a la qual pertanyo, no m'han imputat només pel fet d'ajudar a avortar sinó perquè soc activista". Wydrzynska està convençuda que el seu és un cas polititzat des de l'inici: "Els jutges i fiscals antidrets estan intentant influenciar en la política".

L'audiència contra l'activista s'ha posposat per a principis de l'any vinent, perquè els principals testimonis, la dona que va necessitar avortar i el marit d'aquesta, no es van presentar a la primera vista. Des de diferents organitzacions es va demanar que no es multés la dona per incompareixença, perquè consideren que és difícil testificar contra la parella en una situació de violència mas-

clista i davant la repercussió mediàtica generada pel judici. Així i tot, va rebre una multa de 3.000 zlotys (uns 630 euros), quantia que supera el salari mitjà a Polònia.

"Volen silenciar-me"

Un dels països europeus, juntament amb Andorra i Malta, amb una legislació més restrictiva en relació amb els drets sexuals i reproductius, és Polònia, on l'avortament només és legal quan la vida o la salut de l'embarassada corren perill (fins a les 22 setmanes) o quan l'embaràs és conseqüència de violació o incest (fins a les dotze setmanes). Aquesta restricció prové d'una sentència del Tribunal Constitucional de l'octubre de 2020, la qual va eliminar la possibilitat d'interrompre l'embaràs en cas de malformació del fetus, que suposava fins llavors la causa de gairebé la totalitat dels avortaments que es practicaven. Des de la promulgació de la sentència, que va anar seguida de manifestacions multitudinàries, ja han mort dues dones a les quals no se'ls va practicar

una intervenció a temps. Tot i que el perill per a la vida de la mare és un dels motius reconeguts, la por a represàlies entre el personal sanitari va fer que no poguessin avortar fins que el cor del fetus es va aturar i ja era massa tard per salvar la mare.

Aquesta situació de vulneració de drets de les dones que posa en perill la seva vida i limita la llibertat de decidir sobre el seu cos és el que ha portat Justyna Wydrzynska i moltes altres dones poloneses a lluitar des de fa anys pels seus drets: "No he aturat les meves activitats: comparteixo informació sobre l'avortament i atenc trucades de dones que necessiten suport. Volen silenciar-me, però no tenen prou poder", explica l'activista. Fins i tot, el fiscal ha presentat com a prova addicional contra ella un vídeo en el qual declara que continuarà amb les seves activitats informatives, tot i que avui dia compartir informació i orientació sobre el procediment no està tipificat com a delictes a Polònia.

Wydrzynska forma part i va ser una de les fundadores l'any 2016 del col·lectiu Abortion Dream Team, que treballa contra l'estigma de l'avortament a Polònia i ofereix assessorament sobre com avortar sense riscos. També presta informació i contactes d'organitzacions, bàsicament dels Països Baixos, el Regne Unit o Alemanya, a dones que necessiten viatjar per practicar una IVE. Alhora, aquesta organització és una de les que formen part de la xarxa Abortion Without Borders, una xarxa feminista transeuropea que facilita informació, orientació, suport econòmic i pràctic a persones de Polònia i altres països amb legislacions restrictives que necessiten accedir-hi. Enguany, en el marc del segon any del canvi de legislació a Polònia, ha proporcionat informació a 44.000 persones, i n'ha ajudat a 1.200 a viatjar a l'estranger per avortar. La majoria dels seus fons provenen de donacions i micromecenatge.

Un judici internacionalitzat

El de Wydrzynska és el primer cas a Europa en què se sotmet una activista a judici per facilitar

Wydrzynska assenyala a la 'Directa' que "tot i que va ser una actuació personal, no m'imputen per ajudar a avortar sinó perquè sóc activista"

Concentració en suport a Justyna Wydrzyska davant de la seu on l'havien de jutjar / ROSA MALDONADO

píndoles abortives, cosa que pot suposar un precedent greu davant el creixement de la ultradreta al continent. Com explica Rosa Maldonado, membre de l'associació de sororitat internacionalista Mika -un col·lectiu de Catalunya que defensa els drets sexuals i reproductius- i que va anar al judici per donar suport a Justyna Wydrzyska i a les activistes poloneses, “mentre Justyna declara davant d'aquesta justícia patriarcal, capitalista i misògina, milers de dones avorten al món, moltes de forma il·legal i en situació de risc, i milers de dones feministes les acompanyen. Per això estic aquí: cal defensar la Justyna perquè els antidrets també hi són presents. Hem de construir xarxa feminista a tot el món i respondre als atacs cap a les dones que acompanyen avortistes”.

Durant la vista contra l'activista polonesa, organitzacions de diferents països es van concentrar a les portes dels jutjats, entre elles, col·lectius feministes i de drets humans com ara Amnistia Internacional de Polònia, Human Rights Watch o Women's Link Worldwide, a més de representants de diferents ambaixades com a observadores internacionals. Amnistia Internacional ha declarat que cal retirar immediatament els càrrecs contra Wydrzyska: “En un context de lleis perjudicials sobre la IVE, les activistes com Justyna són essencials per garantir que a Polònia les persones

Les demandes feministes topen amb la dreta conservadora, catòlica i nacionalista que governa el país, que a les portes de les eleccions, s'està radicalitzant

embarassades no hagin de córrer el risc de sotmetre's a un procediment insegur que posi en perill la salut i la vida”.

En paral·lel amb el suport social a Wydrzyska, el moviment que reclama la modificació de la llei de l'avortament de Polònia està creixent. Més de 50.000 persones han signat una petició que demana al fiscal general que retiri tots els càrrecs i hi ha enquestes realitzades per mitjans digitals que mostren que gairebé el 70% de la població

polonesa està a favor d'una llei que permeti la IVE lliure durant les primeres dotze setmanes d'embaràs. “Abans, menys persones s'hi declaraven a favor, però amb aquest govern i les noves lleis la situació està canviant a favor nostre; també hem enfortit la xarxa amb les organitzacions feministes locals”, explica Justyna Wydrzyska. Al Parlament polonès van ser presentades Fins a 200.000 firmes demanant el reconeixement del dret legal a la IVE, tot i que el projecte de llei que ho havia de sancionar va ser tombat el passat mes de juny.

Les demandes del moviment feminista i de bona part de la població topen amb la dreta conservadora, catòlica i nacionalista que governa el país i que, a les portes d'unes eleccions generals l'any vinent, s'està radicalitzant. Compten amb el suport d'una part important de la població, com els grups conservadors que es van concentrar a l'exterior de l'edifici judicial durant la vista del cas Wydrzyska amb una pancarta gegant amb la imatge d'un fetus mort.

Tot i les amenaces i el risc d'ingressar a presó, Justyna Wydrzyska i les organitzacions pel dret a l'avortament continuen la seva lluita diària: “Tenim molta pressió pel que està passant, però no pararem. No tinc por del veredict; si em trobés en la mateixa situació, ho faria una altra vegada”, assegura l'activista. ●

Pou de Beca
 ESPAI CULTURAL OBERT
 ALLOTJAMENTS I AGROTURISME
 poudebeca.com

**DEIXA'T MIRAR
 ANUNCIA'T A LA DIRECTA!**

150.000 visites úniques mensuals al web
Més de 3.500 subscriptores

publicitat@directa.cat

BALCANS: TORNEN LES TENSIONS AL VELL POLVORÍ EUROPEU

El conflicte entre Sèrbia i la República de Kosovo és, probablement, el que té més capacitat de desestabilització de la regió

L'anàlisi de Ricard González
Periodista i polític

A bans de l'esclat del conflicte entre Rússia i Ucraïna el 2014, els Balcans eren considerats la regió més inflamable d'Europa. Aquest va ser l'escenari de les guerres més sagnants al Vell Continent des del final de la II Guerra Mundial, les ferides de les quals no han cicatritzat encara. De fet, hi ha nombrosos conflictes latents i algun no ha escalat gràcies a la presència de tropes estrangeres desplegades sobre el terreny en missions de pau internacionals. Durant els últims mesos, han augmentat les tensions i aquesta podria ser una altra tardor calenta als Balcans.

Sens dubte, el conflicte amb més capacitat de desestabilització és el que enfronta Sèrbia amb la República de Kosovo. Gairebé tres lustres després de la seva declaració d'independència, reconeguda per una majoria de la comunitat internacional, el govern serbi no ha normalitzat les relacions amb les autoritats de l'encara considerada com a província rebel per Belgrad.

L'estiu passat es van produir alguns aldarulls a causa d'un altre conflicte de tipus simbòlic: la manca de reconeixement mutu dels documents d'identitat, que afectava sobretot la minoria sèrbia a Kosovo, aproximadament un 5% de la població. A l'agost, la mediació de l'alt representant de la UE, Josep Borrell, va aconseguir un acord in extremis en una cimera tripartida a Brussel·les. El 31 d'octubre expirarà un acord interí semblant, el que regula el reconeixement mutu de les matrícules dels vehicles. Els prop de 4.000 soldats de la KFOR -la coalició internacional dirigida per l'OTAN- desplegats a Kosovo hauran d'estar una altra vegada en alerta per prevenir enfrontaments.

Les entrevistes amb responsables polítics dels dos costats desemboquen en un reguitzell de retrets mu-

Kosovo és encara considerada com una província rebel per Belgrad, quinze anys després de la seva independència

tus, mostra d'una completa manca de confiança entre ells. Més enllà dels conflictes de tipus simbòlic, les dues parts fa anys que estan negociant una "normalització" de les seves relacions, perquè el reconeixement de la independència de Kosovo és un tabú a Sèrbia. Algunes filtracions apunten que l'acord podria ser imminent. El principal escull és l'Estatut de la Comunitat de Municipis Serbis, que aplega els deu municipis de majoria sèrbia a Kosovo. Belgrad sosté que els acords de Brussel·les del 2013 preveïen la creació d'aquesta institució, cosa que encara no ha passat.

Pristina s'oposa a l'ambició de Belgrad de crear una regió autònoma sèrbia, i argumenta que l'anomenat "procés de Brussel·les" no recollia aquest punt. De moment, el govern kosovar només voldria atorgar a l'entitat una potestat de coordinació. En el diàleg amb els kosovars, és habitual que s'invoqui el precedent de l'entitat autònoma sèrbia a Bòsnia i Hercegovina com a espantall. I no és estrany, perquè després d'anys jugant amb la idea de la secessió per unir-se tot seguit a Sèrbia, el líder de la República Srpska, Milorad Dodik, va anunciar a finals de l'any passat el llançament d'un procés de secessió que havia de començar amb la retirada d'algunes institucions nacionals.

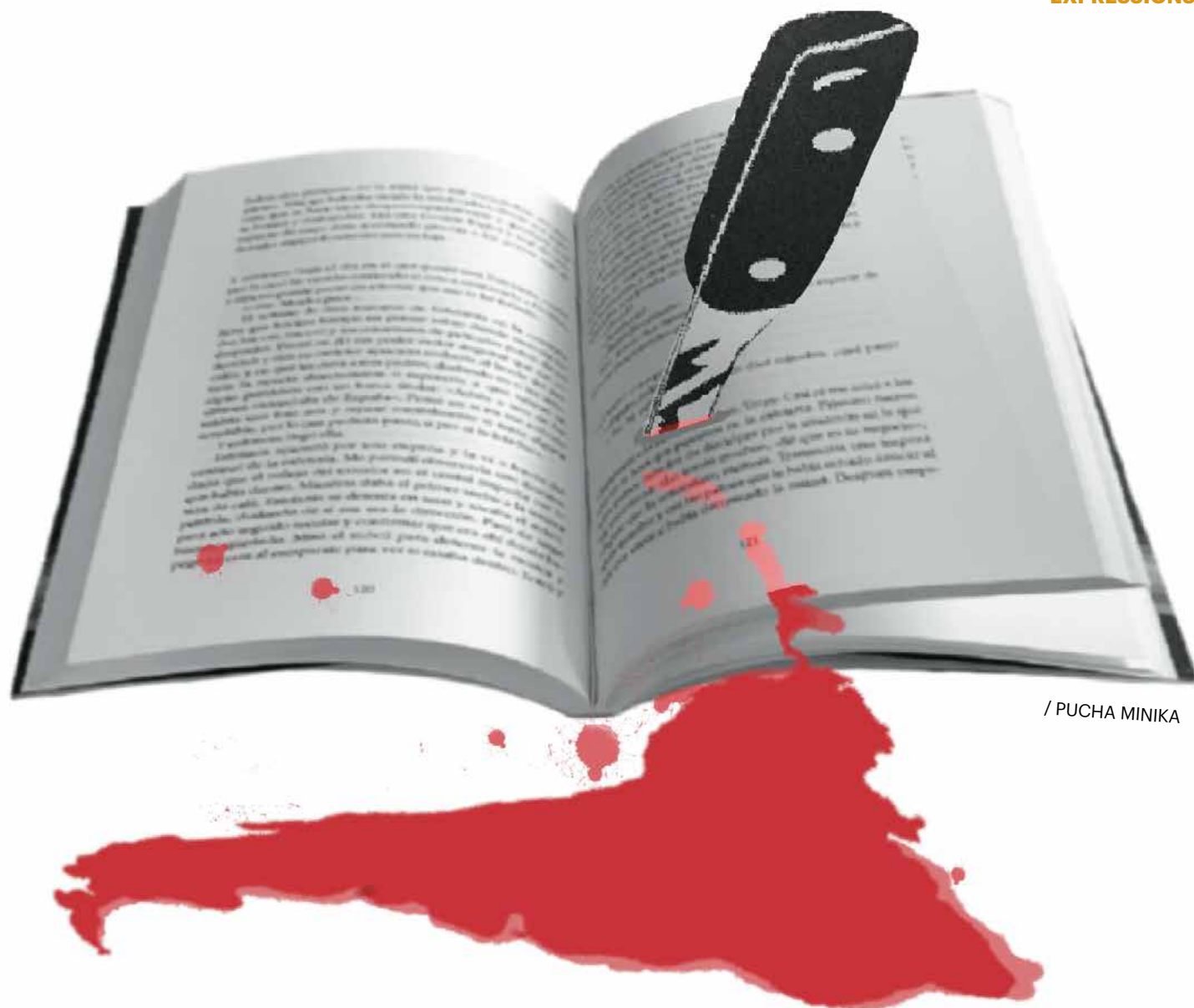
Entre els seus plans hi havia la creació d'un exèrcit propi, cosa que va fer sonar totes les alarmes a la comunitat internacional.

Tot i que a Sarajevo es considera que Belgrad incita les aspiracions independentistes serbobosnianes, el govern del president serbi Aleksandar Vucic ho nega categòricament. Les relacions entre Dodik i Vucic són complicades. Ambdós es necessiten, però recelen l'un de l'altre. Dodik té una relació molt estreta amb Moscou, i a Sarajevo es tem que Putin pugui empènyer-lo a declarar la independència per distreure l'atenció d'Occident a Ucraïna. Tanmateix, Dodik va posar el fre quan va veure la contundent reacció occidental en forma de sancions a l'intent de Putin de moure les fronteres a Ucraïna.

De fet, el mateix Dodik i el seu cercle són objecte de sancions dels EUA. Un altre assumpte que pot condicionar els propers passos de Dodik és que l'oposició a la República Srpska ha denunciat que la seva victòria a les eleccions del 2 d'octubre va ser fruit del frau. Davant les moltes evidències, la Junta Electoral ha ordenat un recompte dels vots i ha obert la porta a una possible repetició dels comicis.

Tot i que els mitjans controlats per Vucic promouen la idea de la Gran Sèrbia, els analistes dubten que el president faci cap bogeria que pugui danyar les seves negociacions per a l'adhesió a la UE. Ara bé, si l'oposició ultranacionalista, a l'alça en les darres eleccions generals, arribés al poder, cap escenari es podria descartar.

En comparació amb el conflicte de Kosovo i la República Srpska, la resta de fronts oberts territorials dels convulsos Balcans, com el que mantenen Bulgària i Macedònia del Nord al voltant de la definició de la nació macedònia, semblen gestionables. ●

/ PUCHA MINIKA

L'udol femení que agita la literatura de Sud-amèrica

Repassem una nova fornada d'autores que escriuen narrativa de terror des dels indrets més íntims o socials i revolten les seves pors mitjançant la creació artística

Cristina García Pérez

En l'última dècada, el panorama literari americà en llengua castellana s'ha transformat gràcies a l'aparició d'un grup -cada vegada més extens- d'escriptores que, des de diversos punts del continent, exploren amb cruesa els aspectes que desolen les dones els nostres dies. La soledat, els vincles familiars, la violència masclista, el trauma de l'adolescència o la mordassa de les dictadures són només alguns dels temes que exploren autores com Mónica Ojeda, María Fernanda Ampuero, Mariana Enríquez, Samanta Schweblin o Fernanda Trías.

La transformació del gènere de terror ha estat gradual al llarg de la seva història i cal una revisió per entendre la novetat que aporten aquestes autores. El 1818, Mary Shelley va alterar el Romanticisme britànic amb la publicació de *Frankenstein o el Prometeu modern*. Una obra que, a més de ser precursora del gènere de terror, mostra vestigis clars de la societat masclista de l'època: els personatges femenins com Elizabeth, Justine, Agatha o Safie són relegats a un segon pla, abocats a convertir-se en objecte de desig per als homes o a ocupar

l'espai d'encarregades de la llar. Una lectura que sens dubte té una vinculació amb la representació de dues figures bíbliques: Maria, com a mare i cuidadora, i Eva, com a seductora i llavor del pecat.

Més endavant, autors com H. P. Lovecraft, centraven la mirada en la inquietud davant del desconegut -degut sobretot als amplis avenços en astrofísica sorgits en les primeres dècades del segle XX i a l'afició de l'autor per l'astronomia-, dibuixant novament uns personatges femenins amb poca continuïtat i profunditat, que desapareixien al començament de les obres.

El germen de la generació literària actual és l'anomenat gòticisme literari americà, que sorgeix des de les primeres dècades del segle XX amb autores com Amparo Dávila, Guadalupe Dueñas o Silvina Ocampo, encarregades de desenvolupar narracions de terror amb tocs sobrenaturals, en els quals la dona comença a adquirir protagonisme. Les seves obres guanyen també profunditat psicològica, una característica molt reconeixible en les de la nova generació de veus femenines. »

» Però el goticisme literari no és la seva única font d'inspiració. La generació actual reconeix estar marcada profundament pel terror que va adquirir gran popularitat als anys vuitanta i noranta, a més de per contistes com Jorge Luís Borges, Julio Cortázar o Horacio Quiroga. Erròniament, algunes veus han catalogat aquesta nova fornada com a hereva del realisme màgic, per l'ús de llegendes urbanes, mites i figures populars en les seves obres. Això no obstant, es tracta d'una literatura compromesa amb el seu temps, que no deixa fora cap de les temàtiques que assolen la realitat de les dones avui dia. Tanmateix, també és una literatura compromesa de ple amb el seu origen, i la tradició americana és font d'aquest misticisme que envolta la narrativa.

Escriure des de les pors

La periodista i crítica de cinema Desirée de Fez expressa en el llibre *Reina del grito* (Blackie Books, 2020) les pors femenines que en bona part recullen aquestes autores sud-americanes. En el seu cas, des de la influència que el cinema i la literatura de terror han tingut en ella. “Tinc por de caminar sola de nit pel carrer. Por de no ser acceptada. Por d'obsessionar-me amb l'amor romàntic. Por de desactivar els rols tradicionals en les meves relacions sentimentals i familiars. Por de desitjar. Por del meu cos i de l'aliè. Por d'engreixar-me i envellir. Por de fracassar com a mare i de la pressió social per la maternitat. Por de la pèrdua. Por, en general, de no estar a l'altura. Tinc molta por”, resumeix De Fez en la seva obra.

L'escriptora equatoriana María Fernanda Ampuero, representant d'aquesta nova generació, considera que la seva narrativa sorgeix de les entranyes i es tradueix en un estil narratiu visceral que busca exorcitzar les seves pors. També entén que la seva vocació literària és caduca, perquè se centra en qüestions que necessita proclamar a crits de manera urgent i quan aquest udol s'esgoti podria passar a una altra dedicació. No només infon por a les lectores; està escrit des de les pors més profundes.

A la novel·la *Sacrificios humanos* (Páginas de Espuma, 2021), Ampuero explora des d'una perspectiva testimonial l'empremta migratòria, les violències masclistes, la intolerància, la iniquitat, la marginació i l'explotació sexual. En conjunt, qüestiona el sistema dominant, amb la història oprimida del Guayaquil profund. “Les dones desesperades som la carn picada. Les immigrants, a més, som l'os que trituren perquè mengin els animals”, sentència en un dels seus contes.

En *Pelea de gallos* (Páginas de Espuma, 2018), Ampuero dissectiona per mitjà de tretze contes les cares de la violència masclista que es pateix al continent. Segons l'Agenda Nacional de les Dones i la Igualtat de Gènere de l'Equador, entre 2014

Es tracta d'una literatura compromesa amb el seu temps, que no deixa fora cap de les temàtiques que avui dia desolen la realitat de les dones

i 2017, almenys sis de cada deu dones han viscut algun tipus de violència masclista en diversos àmbits i per diverses persones. És a dir, a gairebé 3.260.000 dones no se'ls respecta el dret a una vida lliure de violència.

Al conte “*Subasta*”, una jove segrestada i venuda en un mercat recorda la violència a què ha estat exposada al llarg de tota la seva vida i ens mostra la resposta cruel i violenta per trencar amb aquesta dinàmica d'abús. Les desaparicions forçoses són un mal endèmic al continent des de fa dècades i molts organismes internacionals assenyalen en els seus informes la necessitat que els governs inverteixin més recursos a revertir aquesta situació. A l'Equador, país d'origen de María Fernanda Ampuero o Mónica Ojeda, només s'ha executat un 5% del pressupost públic destinat a aquesta tasca l'any 2022.

No és una situació exclusiva d'aquest país: a Colòmbia, només l'any 2018, van desaparèixer per la força almenys 9.272 dones, mentre que a Mèxic hi ha més de 74.000 persones no localitzades, segons les dades de la Comissió Nacional de Cerca. És indubtable que la font que alimenta aquesta generació d'escriptores és la realitat que viuen. A diferència de Lovecraft, l'origen de les seves inquietuds ja no és desconegut, sinó quelcom reconeixible i palpable. I molt més esgarriós.

Més que un paper principal

El que és nou de les obres literàries de Mónica Ojeda o Fernanda Trías no és només que aporten un paper protagonista de més

profunditat a les dones, sinó que el tractament de les temàtiques és eminentment nou.

Quan a Virginia Woolf se li va sol·licitar fer una dissertació sobre les claus de la literatura femenina i la seva evolució, va assenyalar que tenir “una cambra pròpia” seria vital per a l’emancipació literària de les dones. Tenir espais propis, no carregar amb la responsabilitat de la llar en solitari i comptar amb feines que els permetessin ser econòmicament independents era el camí que va albirar la creadora d’*Orlando* per a l’evolució de la literatura femenina.

Aquesta visió està en sintonia amb el que ara exposa Mónica Ojeda. A la seva tercera novel·la, *Mandíbula* (Candaya, 2018), ofereix alguna cosa més que un paper protagonista a nenes i dones que expressen els seus sentiments més foscos amb fe-

rocitat. La profunditat dels vincles dels personatges ens permet conèixer la visió de la dona sobre l’opressió materna o els terrors que els provoquen l’etapa de l’adolescència. “Una bala que surt i després torna per impactar-te el cor: això és una filla”, sentència una de les protagonistes de l’obra.

Una altra qüestió que no passa desapercibuda en la literatura d’Ojeda és l’origen de la violència a la qual ens sotmet. En el llibre anterior, *Nefando* (Candaya, 2016), un personatge reflexiona sobre el seu gust pel dolor i la submissió, degut principalment a la seva formació judeocristiana, que permet que aquesta iconografia sigui absorbida des de la infància. L’escriptora ofereix temes universals des d’un prisma nou, el de la dona alliberada que utilitza la literatura com a arma llancívola.

Escriure per guarir-se de la ferida

És interessant la multitud de confluències entre aquestes autores malgrat que hi ha alguns salts generacionals o territorials. És el cas de Mónica Ojeda i Mariana Enríquez. Tot i que són de l’Ecuador i de l’Argentina, respectivament, i hi ha una distància generacional entre les dues de més d’una dècada, conflueix el seu ús de la cultura popular i el misticisme.

En el cas d’Ojeda, explora aquests aspectes en el seu darrer volum publicat, *Las voladoras* (Páginas de Espuma, 2020), un conjunt de contes impregnats de figures populars de l’Ecuador, bruixes i altres éssers que conviuen al llarg de les seves pàgines. En el cas de Mariana Enríquez, realitat i ficció s’entrellacen. Aquesta autora argentina és una de les més aclamades per la crítica internacional i reconeguda per aquesta generació d’autores com a estàndard. Enríquez terroritza la lectora per mitjà d’un recorregut per l’Argentina dels anys negres de l’última dictadura militar a *Nuestra parte de noche* (Anagrama, 2022). Ja ho havia fet prèviament en el llibre *Las cosas que perdimos en el fuego* (Anagrama, 2016), en què diversos contes tenen per protagonistes a víctimes o persones que han quedat malmeses per l’horror de l’opressió.

Els organismes de drets humans i el moviment sindical de l’Argentina van estimar la quantitat de persones desaparegudes durant els governs del directori militar en almenys 30.000. Durant aquesta època, es van succeir relats de veritable terror d’estat, amb avions de les forces armades llançant persones, majoritàriament vives, a Río de la Plata. Va ser un pla dissenyat d’extermini, sumat a les tortures sistemàtiques que han narrat en multitud d’ocasions les seves protagonistes.

El treball de Mariana Enríquez és fruit d’aquest relat de terror. Les seves històries plenes de fantasmes, éssers turmentats i corromputs només recullen un malestar generacional. Perquè hi ha aspectes tan dolorosos de la història que només es poden treure de dins d’aquest llindar dens entre el realisme i el que és fantasiós.

L’escriptura ofereix amb aquesta generació un aspecte sanador en posar en el punt de mira totes aquestes temàtiques espinoses i aconseguir una aliança amb la persona lectora. També mostren la por com un potent motor de creació, lluny de la paràlisi. ●

ComBoi

UN RECORREGUT IL·LUSTRAT PER LES FESTES VALENCIANES
JA DISPONIBLE A VERKAMI! VKM.IS/COMBOI

AJUDA'NS A PUBLICAR-LO

malalletra

BINGO!

El relat d'Uriol Gilibets

Sempre m'esperava a fora. Sol. Les llargues esperes a l'exterior del local eren sufocades a base de distraccions estúpides: fumant, escalant fanals, escopint coloms, fumant, insultant àvies, quequejant els desconeguts, menjant burilles, arrossegant els peus, fent-me el mort, creuant passos de zebra... Com que el local no es buidava fins a hores intempestives, la meva espera acabava semblant un espectacle circense en hores baixes. Quan algú es reia de mi, l'agredia ferotgement: "AIXÒ NO HO FAIG PERQUÈ T'HO PASSIS BÉ, SUBNORMAL! ESTIC FENT TEMPS".

Quan l'última ànima sortia, comprovava que el lloc, el Bingo Cardús, era completament buit. Entrava fent la croqueta. Allò per mi era la felicitat. El paradís fet moqueta, taules rodones i cadires circulars amb reposabraços circulars. No haureu vist mai ningú besar el terra d'un bingo amb l'ànima i la passió que el besava jo en aparèixer a la sala. Perquè allò meu no era una entrada, no, allò meu era una aparició! "JA SOC AQUÍ!". Quina sort que no hi hagués ningú i l'eco somort i suat del tuguri només fes els cors amb un únic rot.

El rot era de la senyoreta que venia cartons, cantava números i fumava per l'entreuix. Tot alhora. Fumava d'amagat per normativa, però la fumera pujava de Venus al cel. *Al cielo con ella.*

"35", "42", "61", l'emoció prenia la metxa, "12", "22", "27", i la cosa s'animava, "56", "81", "74". Era la persona més excitada de la sala, també l'única, "19", "32", "78". Em sabia guanyador i així actuava, "89", "72", "35", "LÍNIA!". I rodolava per terra mentre corejava el meu nom fins a la mestressa de trista figura.

Tanmateix, en aquells moments, ella ja no era aquella mundada i xarona encarregada de bingo. Era una diva, una cantant d'orquestra de festa major, una deessa. I m'esperava. I com m'esperava. La màgia del bingo, companys, això només podia estar passant en aquell bingo! D'altra banda, passava cada vegada que hi assistia. "I'M THE FUCKING KING!". "Línia correcta". "YES!". La luxúria em tornava anglosaxó.

La festa continuava i dret sobre de la taula amb la camisa desbotonada celebrava cada número que sortia. El tingués o no el tingués. Em sentia un guanyador. I coincidia amb el fet que segur que ho seria. Per estadística. Però no era el més

important. Camisa treta, pantalons a mitja cama i pell empastifada de Bitter Kas (a falta de xampany, bo és tot el que faci bombolletes), vaig treure el penúltim número. "GAIREBÉ BINGO!". Era una broma que solia fer en aquelles circumstàncies. "MELISA, QUE VENGO!". No em demaneu explicacions per la meva alegria poliglota.

Un número. Em quedava un número i tenia la intuïció, la clarividència, que la propera bola era la bona. La meva. La va treure, se la va col·locar bé a la mà i...

Un home armat amb una metrallera, jo suposo que carregada fins al capdamunt, va entrar al local i va començar a disparar al crit "ODIO EL BINGO!". Deixà el local ametralladíssim (i no sé si és una paraula correcta, però no trobo paraula millor per descriure tal rebentada).

Les làmpades d'aranya de plàstic van caure a terra, la moqueta escompixada va patir baixes, les parets pareixien una congregació de *glory holes* lil·liputencs... "ODIO EL BINGO! I MERDA COSTA-GAVRAS!".

La Melisa va morir. Va morir de l'ensurt. La caiguda del cadàver garratibat a terra va fer rodolar la piloteta per terra, piloteta que arribà i es frenà davant del meu cos, el meu cos viu, però molt espantant. En veure-la vaig comprovar que... No, no era la bola que necessitava. No tenia bingo. Així que enfollit pel *coitus interruptus*, em vaig aixecar, foll, amb un esperit brasiler que em posseïa quan la cosa no anava bé i que em feia caminar desesperat, però movent molt la cintura. "MELISA, NO MORIS, MELISA, ARA NO. HAS DE CONTINUAR CANTANT, MELISA. HAS DE CONTINUAR CANTANT".

Vaig castigar el seu cos com a excusa: el vaig sacsejar, el vaig colpejar, el vaig remenar, el vaig llençar, el vaig estomacar, el vaig treure a ballar... I el vaig estimar. El vaig estimar molt. "T'ESTIMO, MELISA, HÒSTIA, ÉS QUE T'ESTIMO!".

Després de tot aquest absurd, no era tan difícil entendre que la meva passió pel bingo solitari era un crit d'amor cap a ella, no? Una dansa d'aparellament molt estranya, però una dansa al final. "MELISA, SIGUE CANTANDO! OBRIGADO". Ja

no sabia ni què deia. Em van detenir l'endemà quan vaig intentar casar-me amb un cadàver mort que continuava fumant per l'entreuix. Encara fumava dos paquets al dia. Ai, vaig estar tant a punt de ser tan feliç... ●

/ MIMI ISASMENDI

ressenyες

L'estrella que va decidir caure

Ferran Riera

La cantant irlandesa Sinéad O'Connor (Dublín, 1966) ha publicat unes memòries subtítulades "Escenes d'una vida complicada". I la primera conclusió que cal extreure de la seva lectura és que, efectivament, la seva vida ha sigut molt complicada, per no dir recaragolada, i també força inestable i contradictòria.

Nascuda en una família desestructurada on va patir abusos, O'Connor no ho tenia fàcil per gaudir d'una trajectòria normal. I així va ser, però per altres motius. La qualitat de la seva veu i la seva sensibilitat musical la van dur cap al camí de l'èxit: el 1990, la cançó "Nothing compares 2 U", original del nord-americà Prince -que al llibre no surt gens ben parat-, la va catapultar cap als estels. Però un cop situada a l'Olimp, no es va trobar gaire còmoda. El seu aspecte iconoclasta, la seva implicació en el rebuig al masclisme, l'homofòbia i la guerra, i, sobretot, la seva aparició a la televisió condemnant l'Església per complicitat amb la pederàstia i estripant una foto del papa Joan Pau II, la van condemnar a un ostracisme més o menys deliberat, del qual no ha sortit, o del que no ha volgut sortir, perquè el seu paper d'*outsider* s'ha incrementat des de llavors, mentre la seva especial espiritualitat l'ha portat a proclamar-se "sacerdotessa" catòlica, a simpatitzar amb el rastafarisme i a combregar amb l'islam, canviant-se el

nom. Quan va escriure aquestes memòries es deia Shuhada Davitt.

Escrit en un to força càustic, propi d'una persona insatisfeta, aquest relat acaba el 1992. Després, l'autora ens parla dels discos que ha editat -deu, entre el 1987 i el 2014- i dels seus quatre fills, el tercer dels quals es va suïcidar a principis del 2022, fet que li va provocar una altra crisi.

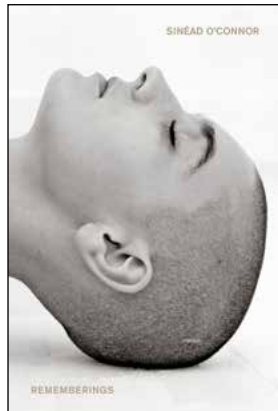
Per conèixer millor la vida de la cantant irlandesa, l'aparició d'aquest llibre es complementa amb el documental *Sinéad O'Connor: Nothing Compares*, realitzat aquest mateix any per Kathryn Ferguson, que es projectarà al festival In-edit de Barcelona els dies 5 i 6 de novembre. ●

LLIBRE

Remembrances

Sinéad O'Connor
Libros de Kultrum
(2021)
320 pàgines

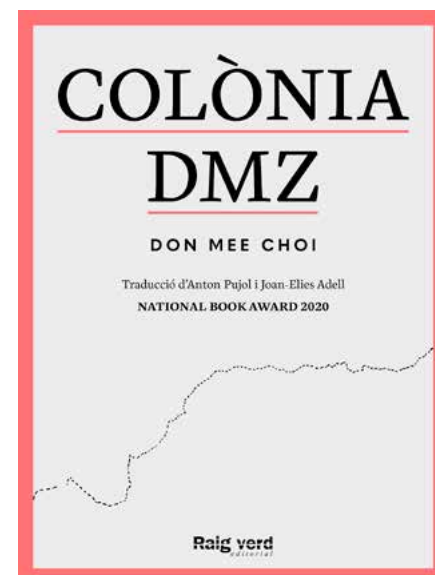
La vida en terra de ningú

Maria Ferotge

Com si es tractessin d'ales, les primeres pàgines de l'obra literària *Colònia DMZ*, ens fan volar fins a la història col·lectiva més mortífera del segle passat, ubicada a la Zona Temporalment Desmilitaritzada (*Demilitared Zone*, DMZ) de Corea.

Don Mee Choi recull testimonis de supervivents de l'ocupació imperialista i altament violenta del Japó i dels Estats Units, i ho fa a través de relats, poemes, dibuixos i fotografies carregades de la bellesa d'una ferida en la memòria impossible de cicatritzar. L'espai de Colònia DMZ es refereix al paral·lel 38, una frontera hostil de quatre quilòmetres d'amplada i 260 de longitud, creada després de la Segona Guerra Mundial, on Corea va quedar dividida entre el Nord i el Sud. Actualment, dins dels paràmetres d'aquesta franja, delimitada per filferros, no hi ha rastre de presència humana perquè soldats nord-coreans a una banda i soldats nord-americans i sud-coreans a l'altra encara vigilen amb armes sota el braç qualsevol moviment de qui consideren el seu enemic etern. Però paradoxalment, a conseqüència del despoïment humà forçat, la DMZ és avui un paratge ric pel que fa a la diversitat en flora i fauna.

Colònia DMZ dona veu a nenes òrfenes, alimentades a base de farinetes de sèsam, que caminen descalces damunt de fosses comunes en cerca de

les seves mares tirotejades i mortes. A pares empresonats i torturats, com el de l'autora, qui fou un fotoperiodista durament perseguit i castigat pel dictador sud-coreà Park Chung-hee. Ens descriu cosos que han adquirit el color blau a causa dels cops de porra i ments que han caigut en la follia davant una realitat molt cruel. Ens trans porta a l'olor a cremat dels cadàvers amuntegats i a les condicions inhumanes d'empresonades en cel·les superpoblades, on les pallisses eren el pa de cada dia.

Don Mee Choi ens fa habitar l'horror, retornant-nos a l'escenari on han succeït les barbaritats més inimaginables. Ens fa reviure el dolor enfront d'uns éssers humans que semblen haver perdut els valors i la moralitat per esdevenir monstres sense pietat en un context de guerra entre els pobles del món, on qui es creu tenir una supremacia respecte al seu veí, l'elimina per la tendència

POESIA

Colònia DMZ

Don Mee Choi
Raig Verd (2022)
Traducció: Anton Pujol i Joan-Elies Adell
152 pàgines

ideològica o, simplement, perquè sí.

Colònia DMZ forma part de la literatura realista d'una generació traumatitzada que interpel·la les consciències a mantenir viva la dignitat de les víctimes de totes les guerres. El vessament de sang relatat en aquest magnífic llibre esquitxa les mentalitats colonials d'una societat que ens aboca a unes polítiques racistes, on qui perd la llar viu com ho fan els pardals dispersats, que migren en cerca d'un territori segur des d'on respirar. ●

/ ROBERT BONET

Ruby Arteaga i Germán Graciano,
de la Comunidad
de Paz de San José
de Apartadó a
Colòmbia

Durant l'agudització del conflicte armat colombià als anys noranta, un grup de camperoles de la zona d'Urabá (Antioquia) decidiren organitzar-se en comunitat com a única via per romandre al territori del qual havien tractat de desplaçar-les durant dècades. La sobirania agrícola, l'autonomia, la defensa de la vida i de la terra, i el rebuig a la presència de qualsevol actor armat són els principis fundacionals de la Comunidad de Paz de San José de Apartadó. Des d'aquell moment, la seva continuïtat sent una història de resistència que els ha convertit en l'objectiu de tota mena de violències, especialment la dels paramilitars. Hem pogut parlar amb Ruby Arteaga i Germán Graciano, dos representants de la comunitat que han visitat Barcelona durant la seva gira política per Europa. Tal com ens expliquen, aquesta tasca d'incidència internacional és vital per assegurar la pervivència del seu projecte, així com la vida dels qui el conformen.

“Han tractat de fer-nos desaparèixer pel nostre rebuig a la guerra”

Jordi Campabadal

Com neix la comunitat?

Germán Graciano: Als anys noranta es va produir una escomesa contra el moviment social i sindical a Colòmbia, amb la intenció de beneficiar els interessos de les transnacionals. Aquesta operació va colpejar de forma especialment dura l'Urabá, una zona molt rica en recursos i biodiversitat. El paramilitarisme i l'exèrcit van provocar un fort desplaçament de les comunitats camperoles, ens van privar de tot el que teníem. En aquesta situació, 800 d'aquests camperols desplaçats vam decidir erigir-nos en resistència, mitjançant una declaració de neutralitat enfront de tots els actors armats.

Una decisió que no ha comportat un camí fàcil...

Ruby Arteaga: D'ençà que la comunitat va emprendre aquesta opció de rebuig a la guerra i a les injustícies que patíem com a camperols, els diferents actors armats han tractat de fer-nos desaparèixer, d'exterminar-nos per qualsevol mitjà. Hem estat víctimes de 300 assassinats, que s'engloben dintre de més de 3.000 violacions als drets humans, de les quals els paramilitars i la força pública són responsables del 80%, mentre que la guerrilla de les FARC-EP ho són de la resta. Ha existit un pla genocida contra la comunitat.

Quina ha estat la vostra relació amb la justícia colombiana a l'hora d'esclarir tots aquests crims?

G. G.: Sempre hem volgut que tot això no quedi en la impunitat, duent a terme una forta campanya de denúncia sobre la connivència entre militars i paramilitars. Tanmateix, tant la resposta de la justícia com de la del govern colombià ha estat sempre insuficient. Davant aquesta inoperància

sagnant es produí un trencament. Primer, deixant d'aportar testimonis a diferents estaments de la justícia per manca de confiança, i segon, amb el mateix govern colombià, quan l'aleshores president Álvaro Uribe ens estigmatitzà titllant-nos de guerrillers. La situació de trencament total amb les institucions colombianes es manté fins al moment, traslladant totes les denúncies a les instàncies i comunitat internacional.

La firma dels acords de pau entre les FARC-EP i l'Estat colombià ha suposat una millora de la vostra situació?

G. G.: La signatura va generar una gran expectativa entre les comunitats camperoles, indígenes i afro del país que, malauradament, no s'ha acomplert. Veiem com aquest procés, en la mateixa línia del que ja ha ocorregut en el passat, acaba sent una qüestió d'alliberar els territoris de conflicte per donar via lliure a l'entrada de les multinacionals. Nosaltres, com a víctimes, vam participar en les negociacions, sense que cap de les nostres propostes fossin realment escoltades.

L'elecció del nou govern, encapçalat per Gustavo Petro, us genera confiança que això pugui començar a canviar?

R. A.: De nou, l'expectativa torna a ser molt alta. Amb tot, nosaltres coneixem la complexitat que comportarà canviar la situació a les zones rurals on, com a camperols, cada dia ens estigmatitza i arracona més la violència i els grans projectes empresarials. Tal com ha passat a la resta de Colòmbia, la Comunitat ha viscut amb molta il·lusió els resultats de les darreres eleccions, ara manca que aquests es transformin en realitats palpables. ●

“Els paramilitars i la força pública són responsables del 80% de més de 3.000 violacions als drets humans durant el conflicte”